

Mihály Szentmártoni S.J.

SUSRET ANIMATORA ZA DUHOVNA ZVANJA

KOŠLJUN, 22-24 rujna 2015.

„REDOVNIK JUČER, DANAS, SUTRA I ZAUVIJEK“

Program

1. Pozvani i poslani
2. Redovnici i apostolat
3. Misli o obnovi redovništva
4. Neki suvremeni izazovi za redovnike

Uvodno razmatranje

POZVANI I POSLANI

U izvješću evanđelista svetog Luke o pozivu Apostola (Lk 5, 1-11) saznajemo da je pozivu prethodio događaj čudesnog ribolova. Iz toga su ovi jednostavni ribari mogli iščitati poruku da ono što ih čeka, ne ovisi samo o njihovim ljudskim snagama, nego o snazi onoga, koji ih je pozvao, a to je Isus Krist.

ISUS I DANAS POZIVA

Izbor i poziv Apostola može i nama dati puno svjetla i utjehe, budući da naš redovnički poziv i od nas očekuje djela koja nadilaze naše snage. Zapravo svi mi koji smo kršteni u ime Isusovo, na neki način smo njegov „trinaesti apostol“, i nitko ne može reći da nije prikladan da bude to. Oslanjajući se samo na vlastite snage stvarno nismo sposobni da nastavimo Isusovo poslanje, ali ako prihvatimo Isusov poziv, on će preko nas učiniti djela koja će i nas same iznenaditi. Isus nas je pozvao i poslao da promijenimo svijet: samim svojim opstojanjem kršćani mijenjaju svijet, budući da svjedoče o Božjoj prisutnosti i njegovoj ljubavi u onoj sredini u kojoj žive.

Apostoli - gledano ljudskim očima

Gledano ljudskim očima, prvi su Apostoli bili neprikladni za nastavak Isusova djela. Isus je međutim poznao i njihova srca, poznao je njihove slabosti, ali i njihovu odanost pa se usudio povjeriti im svoju Crkvu. Ako promatramo povijest, pa i današnju Crkvu, onda ćemo odjednom postati svjesni kakvim – ljudski gledano - neprikladnim ljudima Isus povjerio svoju Crkvu. Ali neka nas ne zavede privid: Isus ne gleda samo vanjštinu, nego i srce. Dobro je posvijestiti da i danas milijuni vjeruju Isusu, vjeruju u Isusa, slušaju njegovu riječ, povjeravaju mu život i prihvaćaju njegovo poslanje da idu po svijetu te naviještaju radosnu vijest. Tajna snage kršćanstva i svetaca jest u tome da ne gledaju sebe, nego Isusa, da se ne jadaju zbog svojih ograničenosti, nego se dive Isusovoj svemoći i hrabro idu za njim.

Vratimo se nanovo prvim Apostolima i promotrimo kakvi su to bili ljudi, s kakvim kvalitetama i sposobnostima su primili Isusov poziv i poslanje.

Isus je pozvao *Petra* koji ga je kasnije zaniijekao. Petar je postao nevjeran u času kušnje, ali u dubini duše bio je pošten i priznao je svoju slabost. Poštenje mora biti osnovna karakteristika svakog Isusova učenika: sposobnost da priznae svoje slabosti i moli Božje oprostjenje, jer se samo tako postaje sudionik Isusove milosrdne ljubavi.

Isus je pozvao *Andriju*, brata Šimuna Petra, koji nije prihvatio Isusov poziv bezuvjetno. Primjerice, kad se radilo o čudesnom umnažanju kruhova i riba, Isus je pitao svoje apostole koliko imaju hrane. Andrija je s određenim cinizmom odgovorio da ima tamo neki dječak s pet kruhova i nešto ribe, ali što je to za tako veliko mnoštvo. Ali Andrija je bio poslušan pa kad je Isus naredio da podijele ono što imaju, i on se latio posla, premda nije shvatio što se tu zapravo događa. Poslušnost mora biti jedna od osnovnih kreposti Isusovih učenika, jer ona nam omogućuje da preko nas djeluje Isus.

Isus je pozvao *Jakova i Ivana*, koji su, istina, spremno ostavili svoju barku i svoje mreže, ali kasnije saznajemo da su imali i svjetovnih snova, kad su htjeli postati prvi u Isusovu kraljevstvu što su ga oni zamislili kao ovozemaljsko kraljevstvo. Ali su imali otvoreno srce pa su prihvatili Isusov ukor da ne znaju što traže. Otvoreno srce mora biti među krepostima svakog Isusova učenika, tj. spremnost na trajno obraćenje.

Isus je pozvao *Tomu* koji je do posljednjeg dana sumnjao u njega. Ali Toma je imao toliko poniznosti da se poklonio pred uskrsnim Isusom kad je spoznao znakove uskrsnuća te priznao ga svojim Spasiteljem i Bogom. Osnovna krepost svakog učenika mora biti vjera u Isusovo Božanstvo.

Prepoznati se u apostolima

Isus i nas zove. Vjerojatno se možemo prepoznati u svakom Apostolu: vjera nam je slaba kao Petrova; katkad sumnjamo u Isusovu moć, kao Andrija; u Crkvi možda ne tražimo u prvom redu Kraljevstvo Božje, nego bismo željeli da ona dominira društvenim životom, kao što su to zamislili Jakov i Ivan; katkad sumnjamo poput Tome. Ali ako pogledamo što su ti prvi Apostoli učinili za Kraljevstvo Božje, onda ne smijemo sumnjati u to, da Isus i preko nas, današnje učenike, može učiniti velike stvari. Prihvatimo stoga još jednom, otvorena srca njegov poziv i poslanje i postat ćemo svjedoci kako se svijet mijenja snagom milosti koja djeluje u nama. Jedan mali primjer neka nam približi što znači vjerovati u vlastiti poziv.

Učitelju dođe neki mladić s vrućom željom da pođe u misije. No, Učitelj je bio nešto suzdržan, mladićevo oduševljenje mu se činilo ishitreno. Da ga iskuša, predloži mu ovaj savjet: «Otiđi najprije liječniku da te pregleda, jesi li otporan na tropske bolesti.»

Mladić posluša Učiteljev savjet i ode liječniku. Taj ga temeljito pregleda i na kraju mu saopći žalosnu istinu: «Vi nemate otpornosti protiv tropskih bolesti. Ako odete u misije, moći ćete tamo preživjeti najviše godinu dana. Više od toga nećete moći izdržati.»

Vrati se mladić žalostan Učitelju i saopći mu nalaze liječnika. Na to ga upita Učitelj: «Jesi li unatoč tomu spreman krenuti, jesi li spreman otići i raditi u misijama i tamo umrijeti nakon godinu dana?»

«Da – odgovori mladić – spreman sam otići i tamo umrijeti.»

«Onda idi u ime Božje» - otpusti ga Učitelj.

I mladić ode u misije. Ostao je tamo i radio više od 50 godina. Tijekom svog života, i već kao starac, često je znao ponavljati: «Kad Bog hoće da mu netko služi pedeset godina, onda će taj moći služiti pedeset godina i onda, ako nema zato nijednog uvjeta».

BOG I DANAS ŠALJE

Svako zvanje je milost i poslanje, bilo da se radi o zvanju za brak i obitelj, bilo za svećeništvo i redovnički život u celibatu. U ovom razmatranju želimo se zaustaviti najprije na tajni svećeničkog poziva, a zatim proširiti naše razmišljanje na sve staleže u Crkvi.

O svećeništvu i o redovništvu može se govoriti na različite načine: pjevati hvalospjeve o dostojanstvu i veličini tog poziva, ili žalopojke o teškom životu svećenika samca, redovnika pod pritiskom zajednice i pravila. U ovom razmatranju želimo promotriti stvarnost svećeničkog i redovničkog života. Ima puno velikih biblijskih likova koji nam mogu biti inspiracija, ali ovaj put zaustavimo se na liku Mojsija kao vođu za ovo naše

razmatranje jer u mnogim njegovim situacijama možemo prepoznati sebe. Mojsije je čovjek zgnječen između dva mlinska kamena: između Boga i naroda.

Molimo za milost da znamo diviti se vlastitom zvanju. Istovremeno molimo za poniznost znajući da naše zvanje nas nadilazi. Mi nismo gospodari svoga zvanja, nego sluge.

Mojsijev i naš Bog

Pogledajmo najprije koje su karakteristike Mojsijeva Boga? Evo nekoliko: - Mojsijev Bog *ima inicijativu*: On poziva Mojsija a nije Mojsije našao Boga. – Mojsijev Bog je *zahtjevan*: povjerava Mojsiju nemoguće poslanje: «Vrati se u Egipat i odi faraonu!», onom istom faraonu koji ga traži da ga ubije. Bog je obećao Mojsiju da će On, Bog izbaviti svoj narod, ali ipak sav posao mora izvršiti Mojsije. – Mojsijev Bog *ne dopušta neuspjeh*: traži od Mojsija bezuvjetno povjerenje a kad Mojsije pokaže znakove nepovjerenja, slijedi neizbježna posljedica: «Nećeš ući u obećanu zemlju!»

Pred takvim Bogom Mojsije se osjeća potpuno neadekvatnim za povjereno mu poslanje. Kako se suočava Mojsije s ovim neobičnim zahtjevima Boga? Tako da se povlači u šator da «licem u lice» porazgovara sa svojim Bogom. Mojsije je bio čovjek molitve.

Svaki svećenik i svaki redovnik je Mojsije. I naš je Bog zahtjevan. Nismo ga mi tražili, on nas je našao i pozvao da budemo osloboditelji njegova naroda. Povjerio nam je nemoguće poslanje: da budemo svjedoci uskrsnuća njegova Sina Isusa Krista u ovom času povijesti. Isus je rekao svojim učenicima da ih šalje kao ovce među vukove. Nerijetko i mi se nalazimo u sličnoj situaciji. Naše nas zvanje nadilazi. Bog i od nas traži bezuvjetno povjerenje. Ne tolerira neuspjeh, slijede posljedice.

Katkad potrebno razmišljati i o takvom Bogu. Danas postoji tendencija da se naviješta Božja dobrota, njegova nježnost sve do mjere da se može stvoriti slika o slabom Bogu, o nekoj vrsti dobričine. Jest, Bog je beskrajno dobar, ali Bog Isusa Krista pokazao je i drugačije svoje lice: bio je zahtjevan prema svom Sinu, povjerivši mu gotovo nemoguće, nadljudsko poslanje i nije bio spreman otkloniti križ kad je isti taj Sin vapio u agoniji.

Svatko od nas živi «teret zahtjevnog Boga» na vlastiti način, u različitim ljudskim i duhovnim uvjetima. Ali postoje neki zahtjevi sa strane našeg Boga koji ostaju tajna. Takva tajna je naš celibat. Kako može Bog tražiti takvu žrtvu od čovjeka komu je dao srce sposobno i spremno da voli ženu i težnju da produži sebe u djeci?

Kako se suočiti s tim zahtjevima našeg Boga? Na isti način, kao što je to činio Mojsije: razgovarajući s njim izravno, licem u lice u molitvi. Pitati ga, ali i slušati njegove odgovore. Mojsije je bio čovjek molitve i znao je provoditi sate i sate u molitvi pred svojim Bogom.

Mojsijev i naš narod

Pogledajmo karakteristike Mojsijeva naroda prema kojemu je usmjereno njegovo poslanje. Prva reakcija naroda prema Mojsiju je odbijanje. Unatoč tomu, što je za njih ubio Egipćanina, koji je zlostavljao njihova sunarodnjaka, oni vide u njemu neprijatelja. Mojsijev narod je neposlušan, primitivan, zahtjevan i nemoguć: hoće hranu i vodu, sve to od Mojsija i to odmah.

Svaki svećenik i svaki redovnik ima pred sobom takav narod: zahtjevan i nemoguć. Ovo vrijedi i onda, ako svećenik ili redovnik vrši takav posao koji možda na prvi pogled

nema veze s narodom, ali znajući da to radi za spasenje Božjeg naroda; odmah će morati uočiti zahtjevanost takvog posla. Teret zahtjevnog naroda svećenik danas doživljava kao stres. Nalazimo se u situaciji stresa kad zahtjevi našeg zvanja i posla nadilaze naše mogućnosti.

Kako je Mojsije reagirao na nemoguće zahtjeve svog naroda? Tako da je molio za taj narod! Knjiga Izlaska predstavlja nam Mojsija kako moli za svoj narod (Izl 32,7-14). On je posrednik između zahtjevnog Boga i nemogućeg naroda. Moli za svoj nevjerni, idolopoklonički, buntovni narod. Mojsije je čovjek za druge. Na taj način prototip je svake kršćanske duhovnosti koja je uvijek okrenuta prema drugima.

Ova okrenutost prema drugima je mjera zrelosti našeg zvanja. Svaki poziv je dan ne samo za osobu, nego za narod Božji. Možemo se zaustaviti jedan čas i promotriti naš osnovni stav prema svijetu. Da li se mi molimo za svijet ili ga proklinjemo? Često smo pesimisti, vidimo svuda naokolo nedostatak vjere, ratove, uništenja, otuđenje od Crkve. Sve je to istina, ali moramo znati gledati i ono što je pozitivno. Karl Rahner je rekao da svijet ima svoje dostojanstvo, jer je stvoren od riječi Božje koja je ostala u svijetu i danas djeluje.

Ne moramo se obeshrabriti: Mojsijev svijet nije bio mnogo drugačiji od našega. Ipak, Mojsije je našao snage da moli za taj svijet, za svoj narod. Naše je zvanje da budemo posrednici između naroda i Boga.

ZALEĐENO JEZERO

Dva su se mala prijatelja klizala po zaleđenom jezeru. Bijaše oblačan i hladan dan. Dječaci su bez straha uživali u klizanju.

Led se iznenada prolomio i jedan od njih propade u vodu. Voda ne bijaše duboka, ali se led počeo stezati. Drugi je dječak otrčao na obalu, dohvatio kamen i pojurio do unesrećenoga. Svom je snagom razbijao led i uhvativši prijatelja za ruku, izvukao ga iz vode. Kad su stigli vatrogasci i shvatili što se dogodilo, začuđeno su pitali: “Kako ti je to uspjelo? Kako si mogao tim malim kamenom i slabim rukama razbiti tako debeli led?” Uto se oglasio neki starac: “Ja znam kako je uspio!” “Kako?” – upitali su ga vatrogasci. Starac je odgovorio: “Nije bilo nikoga da mu kaže kako je to nemoguće.”

U nama postoji golema snaga, samo mi to često zaboravljamo. (Bruno Ferrero).

Prvo predavanje

REDOVNICI I APOSTOLAT

Svako je zvanje istovremeno i poslanje. U najopćenitijem smislu to je poslanje za spasenje svijeta. Danas se katkad krivo shvaća ova riječ; mnogi misle da apostolat znači osvajanje, pridobivanje drugih za svoju stvar, ugrožavanje tuđe slobode. U srednjem vijeku stvarno se katkad znalo povezivati evangelizacija s kolonizacijom, ali sami misionari su znali vrlo dobro razlikovati svoju misiju naviještanja evanđelja od težnje vladara za osvajanjem novih teritorija. Ali je istina, da se daleki narodi često smatrali divljacima, osuđenima na propast ako im se ne navijesti evanđelje.

U prošlom stoljeću katkad je prevladavalo trijumfalističko gledanje na Crkvu, pa je to određivalo osnovni ton evangelizacije: osvajanje svijeta za Krista. Sve se to promijenilo posljednjih godina Koncila do te mjere da smo možda izgubili čak smisao apostolata. A ipak je on bitna odrednica našeg zvanja i ako ne otkrijemo teološki smisao apostolata, nećemo nikad moći biti zadovoljni ni u svom zvanju.

Na sreću, po svoj Crkvi je već započeo jedan novi, zdravi pokret apostolata. Sami vjernici, osobito mladi, ne samo svećenici i redovnici, pitaju se, zašto ne bi smjeli javno, svečano i radosno pokazivati svoju vjeru, naviještati svoje vrednote i izreći naglas svoja uvjerenja u jednom svijetu, u kojem svi redom, pripadali bilo kakvoj ideologiji ili usmjerenju, čine to slobodno.

Definicija i pojam

a) *Pojam apostolata* - Riječ "apostol" je grčkog porijekla i znači "poslenik". Apostolat prema tome znači poslanje, služba, djelovanje poslenika u najširem smislu riječi. "Misionar" i "misija" imaju isto značenje na latinskom. A od Vatikanskog Sabora naovamo ušla je u uporabu još jedna riječ: "evangelizacija". Dok prve dvije riječi označavaju poslanje u sebi, evangelizacija opisuje sadržaj poslanja: navijestiti evanđelje čitavom svijetu.

b) *Stvarnost apostolata* - Kršćanski apostolat sastoji se u sudjelovanju u Isusovu poslanju i u brizi za spasenje svih ljudi čitavog svijeta. Apostolat u tom smislu traje od početka Kristova poslanja pa sve do njegovog drugog dolaska. Bit apostolata, prema tome, nije u vanjskim formama, nego u trajnoj prisutnosti Crkve u svijetu do kraja vremena. U mnogim nekršćanskim zemljama apostolat je službeno zabranjen, ali ipak prisutnost Crkve može biti upravo zbog toga još značajnija. (Npr. u Japanu, u mnogim islamskim zemljama, pa čak i u Indiji, gdje je Majka Terezija svjedočila svojim djelom o evanđelju).

Misijska dimenzija čitave Crkve

Misija u teološkom smislu ne znači isto što i osvajanje, nego označava jedan dinamizam, priopćavanje, naviještanje, izmjenu vlastitih dobara.

a) *Prauzor svake misije je sam Bog koji daje svoja dobra svima* - Dobri Bog je u svojoj ljubavi prema svim ljudima poslao svoga Sina u svijet da se po njegovoj smrti i uskrsnuću svi spase, tj. nanovo susretnu s Bogom. Krist je prvi i najveći apostol na kojega moramo gledati.

b) *Od Krista evangelizatora put nužno vodi do Crkve* - Po poslanju svoga Duha, Krist je htio da se njegovo djelo nastavi u Crkvi, kao univerzalnom sakramentu spasenja, poslana od Boga za čitav svijet. Stoga je Crkva po svojoj naravi misijska. Njeno postojanje je trajno naviještanje spasenja koje je djelo jedinog Boga, namijenjeno svim ljudima. Crkva ne postoji za samu sebe, nego u vidu misije. Stoga nije ispravno govoriti o Crkvi i o misiji, nego o misiji Crkve. Sve su to činjenice povijesti spasenja koje ne možemo nijekati nego ih moramo jednostavno priznati s vjerom.

c) *Ako je Crkva kao takva misionarska, onda svaki pojedin i njen član mora biti misionar* - Sveti Petar naziva kršćane jednostavno kao "narod određen za Božju svojinu, da razglasite slava djela Božja" (1Pt 2,9). Biti pozvani u Crkvu ne znači u prvom redu biti privilegirani na osobit način, nego znači biti zauzeti na poseban način da se svjedoči pred drugima. Nasljedovanje Isusa ne stavlja nas naprosto u odnos učitelja-učenika, nego nas uvodi u Isusovu mesijansku svijest.

Jedina misija spasenja Crkve ne ostvaruje se uvijek i posvuda na isti način. Mogući su raznovrsni uvjeti u kojima se ona vrši. Sama Crkva poznaje različite stadije svog razvoja, od prvih početaka postojanja u nekom narodu pa sve do pune prisutnosti. I narodi u kojima Crkva postoji mogu predstavljati različite uvjete.

Možemo razlikovati misijsko djelovanje u užem smislu, gdje je osnovni zadatak *prvi navještaj evanđelja i osnivanje Crkve* tamo gdje ona još ne postoji. Postoji zatim *pastoralno djelovanje* koje se razvija među onima koji već vjeruju u Krista a ima za svrhu produbljenje njihove vjere i sve veća primjena te vjere na njihov konkretan život. I na kraju, može se govoriti o *ekumenskom djelovanju* koje nastoji unaprijediti i uspostaviti kršćansko jedinstvo.

U mnogo slučajeva ove tri aktivnosti se događaju istovremeno. Ne postoje više, kao nekad, isključivo katolički, protestantski ili poganski krajevi. Sam grad Rim, središte katoličanstva, ima brojne nekatoličke crkve, od nedavna čak i džamiju. Stoga praktično svuda je moguće razvijati sve tri misijske djelatnosti: naviještanje, produbljivanje, obraćenje.

Biblijski temelji apostolata

Kršćanski se apostolat mora uvijek nanovo inspirirati na svojim počecima. Ako promatramo prvotne kršćanske zajednice, naučit ćemo ispravno gledati na apostolat i formulirati nekoliko općih principa.

1. *Vjera, a ne djela* - Osnovni sadržaj apostolata je vjera u Krista. Ta vjera oslobađa, dok zakon, koji insistira samo na djelima, zarobljava. U Poslanici Rimljanima Sveti Pavao nastoji svim sredstvima dokazati da se opravdanje stiče vjerom, a ne djelima. Prema tome, apostolat nije moralno naučavanje, nego navještaj vjere.

2. *Evangelizacija, a ne sakramentalizacija* - Nema sumnje, Krist Gospodin je ustanovio krštenje i postavio ga kao uvjet ulaska u njegovo uskrsnuće. Ali već sveti Pavao naglašava, da ga je Krist poslao evangelizirati, a ne krstiti (1Kor 1,14.17). Sakrament je pečat vjere, a ne njen nadomjestak. Bilo je vremena, kad su neki pretjerano revni misionari krštavali gotovo silom. Nerijetko posljedica takvog djelovanja bio je otpad od vjere ili potreba za novom evangelizacijom. Još dan danas, mnogi roditelji smatraju svojom dužnošću krstiti svoju djecu, makar mnogi uopće ne poznaju Krista i ne vjeruju ni u njega ni u vlastito uskrsnuće. Jasno je, da u takvoj situaciji treba opet razmišljati o prednosti evangelizacije, kao što se u mnogim krajevima danas stvarno čini.

3. *Spontanost, a ne institucija* - Nema sumnje, da je Krist Gospodin ustanovio Crkvu i svećeništvo i hijerarhiju, ali treba odmah dodati, da sve crkvene strukture stoje u službi naviještanja evanđelja. Snaga širenja evanđelja bio je Isusov Duh koji je vodio misijsko djelovanje prve Crkve i Pavla i ostalih apostola. Isti je Duh vodio do stvaranja zajednica i do stvaranja različitih službi u Crkvi (npr. đakonat, udovice, nadglednici, itd.), pa prva zajednica nije doživljavala ove različite službe u Crkvi kao nešto nametnuto, nego kao unutarnju potrebu. Entuzijazam i uređenje idu ruku pod ruku. I danas nalazimo oba ova čimbenika u životu Crkve: rađaju se nove inicijative, nove Družbe, novi oblici apostolata, nove karizme, a postoji i službeno uređena struktura vlasti i služenja. Moramo i danas imati povjerenja u slobodno djelovanje Duha.

4. *Ižarivanje, a ne zatvaranje u geto* - Prve kršćanske zajednice su nikle iz uvjerenja da je Bog ostvario svoja obećanja i da je djelovao usred svog naroda. Stoga nisu mogli zadržati samo za sebe to uvjerenje, nego su ga naviještali po trgovima, kao što svjedoče događanja prvih Duhova. Susret zajednice oko stola Gospodnjeg sačinjavao je pripremu za poslanje. Prve zajednice nisu ostale zatvorene, u kojima svatko misli na svoje potrebe, nego su se vjernici razišli i razglašavali djela Božja. Upravo njihov život u zajednici postaje najjača propovijed tako da se svi dive kako se ljube među sobom. To su bile zajednice koje su izarivale radost spasenja. Misijsko djelovanje stoga ne znači nametanje svojih uvjerenja drugima, još manje moralno prisiljavanje, nego stoji kao poziv. Jasno, ne smijemo idealizirati ona vremena. Već su tada, u prvim kršćanskim zajednicama, postojale napetosti zbog najrazličitijih razloga. Ali ih je ujedinjavalo slušanje Božje riječi, posjedovanje Duha Svetoga, jedina vjera i jedinstvo s drugim crkvama.

5. *Mučeništvo, a ne uspjeh* - Dok su veliki vođe povijesti pridobivali svoje pristalice novcem i obećanjima, Krist je stavio križ u izgled ne samo za sebe nego i za sve one koji ga nasljeđuju. On je proglasio blaženstvom ako ljudi budu proganjali njegove učenike zbog njegove stvari. Apostoli i bezbroj mučenika iskusili su ozbiljnost ovih riječi, ali i istinu tajne da sjeme mora pasti i umrijeti da bi donosio rod. Krv mučenika je sjeme nove Crkve.

Sadržaj naviještanja: integralno spasenje

1. *Novo otkriće teologije* - Ako apostolat ima za cilj uprisutniti uvijek i svuda Kristovo spasenjsko djelo, onda moramo shvaćati ovo spasenje, ovaj mir i ovu nadu u punom teološkom značenju. Jer katkad se navještaj suzio samo na nadnaravni vidik, prikazujući spasenje kao jednostavno prihvaćanje vjere, primanje sakramenata i nade u vječni život, premda se Crkva u svom misijskom djelovanju u poganskim zemljama uvijek brinula za sve potrebe ljudi.

Zanimljivo je pratiti pomak različitih naglasaka u teologiji. U prošlom stoljeću imali smo "političku teologiju", osobito u Europi, kad je teologija smatrala sebe kao akademsku disciplinu, koja je prikladna za intelektualce. Kao reakciju na takvo shvaćanje rodila se "teologija oslobođenja", osobito u Latinskoj Americi; teologija koja smatra svojom prvotnom zadaćom direktan utjecaj na javni život.

Crkva se, razborito, smještava između ova dva shvaćanja: nastoji izbjeći skrajnost svođenja vjeru na ulaznicu pojedinca u spasenje i skrajnost pretvaranja evanđelja u ideologiju oslobođenja i klasne borbe. Naime, oslobođenje od grijeha i od smrti potiče kršćanina da se bori i protiv svih posljedica grijeha, kao što je nepravda, siromaštvo, ratovi, uništenje okoliša, itd., ali ne čini to na temelju ovozemaljskih ideologija, nego vođen od vlastitog iskustva oslobođenja od grijeha i svih njegovih posljedica.

Prevedeno na jezik konkretnog naviještanja, to znači da naša zadaća nije samo naviještati povijesnog i proslavljenog Krista, te klanjati se Kristu prisutnom u euharistiji, nego moramo uzeti ozbiljno i mističnog Krista koji se poistovjetio sa svakim čovjekom, osobito s najmanjima. U tom svjetlu je mogla reći Majka Terezija za svoje djelovanje među najsiromašnijima: "Mi dotičemo onog istog Krista u svakom napuštenom jadniku, kojega dotiče svećenik u Hostiji". Ovdje se ne radi o alternativama, o vertikalizmu ili horizontalizmu, nego se radi o sintezi koja naznačuje da moramo naviještati puninu spasenja.

2. *Posljedice za djelovanje* - U apostolatu se ne radi o privođenju nekog mlakog kršćanina vjerskom žaru, nego se radi o tome da se svi kršteni zauzimaju za boljitak svijeta pružajući mu novu nadu. Mi ne svjedočimo samo riječima, nego prije svega životom da je svijet otkupljen. Moramo uzeti evanđelje u izvornom smislu, npr. kad je riječ o tome kako je Krist ozdravio gubavca, nije dostatno da tome dajemo samo duhovno značenje kao oslobađanje od duhovne gube, nego moramo shvatiti i to, da je Krist stvarno ozdravio jednog bolesnoga. Tu se smještava i smisao apostolata karitativnih redova: djelatna ljubav prema starcima, djeci, izbjeglicama, ljudima u potrebi.

Nadalje, moramo izbjeći napast da proglasimo vrijednim samo ono što je izravno religiozno djelovanje, a sve što je svjetovno, kao da bi bilo drugog razreda. I tzv. profana stvarnost je duboko religiozna stvarnost. Gdjegod ljudi traže smisao života, vrednote, dobrotu i ljubav, u biti oni traže Boga. Crkva se stoga ne shvaća više kao suprotnost svijetu, nego kao zajednica onih koji naviještaju Božju prisutnost u svijetu.

Kome je upućen apostolat

Evanđelje nije neka ideologija koju želimo nametnuti drugima, nego je jedna poruka koju im nudimo, ne zato što bismo htjeli imati "uspjeha", nego zato što drugi imaju potrebu za njom u svojoj nutrini. Ovi "drugi" su zapravo svi ljudi, koje možemo ovako podijeliti:

1. *Oni koji su daleko* - To su oni koji još ne poznaju Krista; njima je namijenjena misijska djelatnost Crkve. Danas više od polovice čovječanstva još ne poznaje Krista: to je nekoliko stotina milijuna ljudi. Veliki je to izazov za Crkvu.

2. *Vjernici* - To su onih 99 ovaca koje nisu odlutale. Za njih se, čini se, Crkva brinula dosad i previše. Nema sumnje, vjernici imaju potrebu za produbljivanjem svoje vjere, koja je danas često u opasnosti. Moramo se međusobno potpomagati u vjeri. Kušnje vjere nisu izuzeti ni svećenici ni redovnici. Svaki kršćanin mora biti "Petar" za druge koji će ih ohrabriti. Mi smo odgovorni za vjeru drugih.

3. *Oni koji ne vjeruju* - To je najveći teret Crkve u tzv. kršćanskim zemljama. Mnoge od tih zemalja su danas zapravo misijske zemlje. Danas se mnogo govori o sekularizaciji, tj. o životu kao da Boga nema, životu samo za ovozemaljsku stvarnost. Njima je potrebno svjedočenje o tome da i ovaj svijet pripada Bogu.

4. *Oni koji ne žive svoju vjeru* - To su oni kršteni, koji nisu formalno zaniijekali svoju vjeru, ali je ne žive. Često se pozivaju na to da je vjera privatna stvar, da je njima dovoljno da je netko pošten. To nije dovoljno: vjera nije samo "privatna stvar", nego i društvena stvarnost. Ne može se živjeti dvostrukim životom: kao kršćanin u crkvi, a kao "laik" na radnom mjestu.

Evangelizacija svih ovih grupa je teška zadaća, ali ne i nemoguća. Ljudi nose u sebi nostalgiju za Bogom, doživljavaju vlastite granice i nemogućnost da ostvare potpunu sreću ovdje na zemlji. Stoga možemo reći da upravo današnji svijet više za spasenjem, za

naviještanjem radosne vijesti evanđelja. Evangelizatori moraju biti blizu tim ljudima kako bi mogli izreći pravu riječ u pravom momentu za njihov život.

Djelatnici evangelizacije

Ako Crkva kao takva ima zadaću evangelizacije, onda i svi njeni članovi moraju uzeti svoj udio u tome, premda u određenom redosljedu.

1. *Hijerarhija* - Papa, Biskupi, i Svećenici zauzimaju istaknuto mjesto u evangelizaciji snagom svog ređenja i svoje službe. Oni su tu za druge, njihova služba je za druge.

2. *Redovnici* - Oni moraju obavljati dvostruku funkciju u službi evangelizacije. Prije svega, zahvaljujući njihovoj potpunoj spremnosti za Boga i Crkvu, redovnici su imali veliki udio u evangelizaciji tijekom povijesti. S druge strane, snagom svog posvećenja, redovnici predstavljaju dinamičnu snagu same Crkve i Božjeg poziva na svetost svih ljudi. Redovnici svjedoče o toj svetosti. Njihov udio u evangelizaciji stoga nije u prvom redu u službama na župama, nego je u njihovom životu po evanđelju.

3. *Laici* - II. Vatikanski Sabor je istaknuo činjenicu da je apostolat laika ukorijenjen u njihovom kršćanskom pozivu, stoga su punopravni članovi evangelizacijske službe Crkve. Moraju postati svjesni vlastite odgovornosti za prisutnost Crkve u svijetu. Njihov se apostolat odvija na dvjema razinama: prva je evangelizacija u užem smislu riječi, ali specifično polje njihovog svjedočenja je u ogromnom svijetu politike, kulture, znanosti i proizvodnje.

Apostolska duhovnost

Nova svijest misijske dimenzije Crkve pruža nam obrise jedne nove apostolske duhovnosti, ne samo za misionare, nego za sve vjernike. Evo nekoliko osnovnih odrednica te nove duhovnosti:

1. *Trojstveno značenje poslanja* - Na apostolat se katkad gledalo kao na izvanredno zvanje ili kao na čin velikodušnosti sa strane osobe. Naprotiv, Vatikanski Sabor govori o apostolatu vjernika neposredno nakon krštenja. Misija kršćana nadovezuje se na poslanje Isusa Krista koje je primio od Oca. Stoga je osnova svake misije osobna ljubav trojedinog Boga.

2. *Dvostruko da: Bogu i svijetu* - Kršćanin ne može mirno i oduševljeno obavljati svoje misijsko djelovanje ako ne razriješi u sebi klasičan problem jedinstva duha, tj. razdijeljenost duha između dvaju gospodara: Boga i svijeta. Starija askeza katkad je prenaglašavala uronjenost u Boga kao jedino rješenje ovog problema. "Bijeg od svijeta" kao duhovna tema dominirala je u duhovnoj literaturi, a nerijetko se temeljilo na pesimističnom gledanju na svijet i na stvorenja, smatrajući ih izvorom i prigodom za grijeh te zaprekom na putu sjedinjenja s Bogom.

Danas prevladava jedan novi naglasak: *svijet ima svoje teološko dostojanstvo*. Bog je stvorio ovaj svijet svojom Riječi i ta je stvoriteljska riječ ostala u svijetu. Krist Gospodin se utjelovio u ovaj svijet i nije ga nikad napustio, ta sam je obećao da će biti s nama sve do kraja svijeta. Sve to ne znači da se ne uzimaju u obzir napasti i opasnosti od svijeta, koje je i sam Isus osuđivao. Sveti Pavao poziva vjernike da se ne poistovjete s duhom ovoga svijeta. Ali sve to ne znači mrziti ovaj svijet. Isus je živio u svijetu i volio svakoga koga je susretao. Drugi Vatikanski Sabor je ovako sažeo tu novu misijsku duhovnost: "Neka vjernici žive u

uskom jedinstvu s ljudima njihova vremena" (GS 62). Ukratko, vjernik ne može odjeliti ljubav prema Bogu od ljubavi prema svijetu, jer upravo je to volja Božja: ljubiti sve, čak i svoje neprijatelje.

3. *Vrijednost djelovanja* - Ima još jedna opasnost na putu prema suvremenom apostolatu: nepovjerenje u djela. Dok smo ranije možda bili svjedoci previše aktivizma, danas se mnogi sakrivaju u privatni život, misle da je dovoljno moliti se za svijet, za obraćenje grešnika. Nasuprot takvom shvaćanju, Drugi Vatikanski Sabor naglašava vrijednost i konkretnog djelovanja. A kad je riječ o redovnicima, izričito kaže da apostolsko djelovanje spada na bit njihova zvanja.

4. *Svjedočenje života* - Ako pažljivo promatramo poslanje apostola koji im je namijenio Krist Gospodin, nalazimo dva vidika: treba da propovijedaju i treba da svjedoče o njemu. Radi se o svjedočenju svojim životom. Danas je na poseban način prisutna odbojnost na velike riječi. Ljudi pažljivo promatraju život propovjednika i prihvataju ih ili odbijaju zajedno. Na poseban način, apostolska duhovnost uključuje neke posebne kreposti: smjelost naviještanja evanđelja, spremnost da se prihvate i progoni, služenje Riječi. Ali povrh svega apostolsku dušu karakterizira određeni *majčinski stav*, kako svjedoči Sveti Pavao: "Kao majka koja s ljubavlju njeguje svoju djecu, tako smo vam, ovladani ljubavlju prema vama, jer ste nam omiljeli, htjeli predati ne samo Radosnu Vijest Božju nego i svoj život" (1Sol 2,7). U tom smislu ideal nam je Blažena Djevica Marija, koja je živjela u ovom svijetu životom jednostavnih ljudi, ali uvijek u dubokom sjedinjenju s Bogom.

(Prema "Apostolato" in DE FIORES S., GOFFI T., EDD., Nuovo Dizionario di Spiritualità, San Paolo, Cinisello Balsamo 1985).

RAD U REDOVNIČKOM ŽIVOTU

Među problemima što ih je izazvao razvoj redovničkog života jedan od najvažnijih jest rad, odn. profesionalna djelatnost redovnika. Taj rad može proizlaziti iz praktičnih potreba, npr. napuštanje nekih institucija nuka članove Družbe da traže drugi posao. Pita se, po kojim kriterijima treba tada tražiti posao? Nema sumnje da je i prihod jedan od kriterija, osobito kad zajednica živi od toga. Ipak, ostaje problem, kako to pomiriti s redovničkim posvećenjem?

Ako je vrhovni zakon redovničkog života "slijediti Krista kao što nam naučava Evanđelje" (PC 2), onda je pitanje kako mogu redovnici "slijediti Krista" u njihovom profesionalnom radu?

Prianjanje uz Kristovu osobu

S obzirom na prianjanje uz Kristovu osobu, u Evanđelju odricanje od profesionalne aktivnosti stoji kao zahtjev. Kadgod Isus zove nekoga da ga slijedi, poziva ga da napusti sve, a u ovo "sve" uključena je i prijašnja profesija. To se posebno spominje kad Petar govori Isusu da su oni sve ostavili, a Isus poimence spominje "polja", a to znači izvor sigurnog prihoda.

U Evanđelju, međutim, nalazimo samo općenita načela, a njihova primjena je prepuštena Crkvi i vjernicima, već prema različitim okolnostima. Isus nije htio nametnuti rješenja za posebne slučajeve; on je dao ideale čije ostvarenje mora uzeti u obzir socijalne i ekonomske uvjete onih koji ga slijede.

Prema tom načelu, redovničko posvećenje treba doprinijeti tome da redovnički život bude što više moguće u službi Kristova Kraljevstva. Rad redovnika stoga nije na istoj razini rada drugih kršćana. Svjetovni vjernik se ovako pita: "Kako mogu biti koristan član društva, zarađivati za život sebi i svojoj obitelji, kako najbolje iskoristiti svoje talente?" Redovnik se mora ovako pitati: "Kako bolje služiti Crkvi?" Ovo vrijedi za svaku zajednicu kao i za svakog pojedinog redovnika. Ovo bitno pitanje ne smije se nikad smesti s uma, niti zamijeniti kojim drugim vidikom. Zahtjev crkvenog služenja bitna je sastavnica redovničkog posvećenja. Redovnik predaje u ruke Gospodina svoje sposobnosti.

Načini kako se to služenje može ostvariti su mnogobrojni. Zanimljivo je uočiti da Koncil na prvom mjestu spominje molitvu kao rad! (a ne obratno: ne kaže se da je naš rad naša molitva, nego da je naša molitva naš rad). Ovako kaže Sabor: "Dužnost rada može se vršiti bilo molitvom bilo djelovanjem." Neki se posvećuju molitvi, i to je od prvotne koristi za Crkvu. (Sveti Papa Ivan Pavao II je htio Sestre Klarise u Vatikanu kao molitvenu potporu za svoje apostolsko djelovanje). Drugi spajaju molitvu s djelovanjem: i u aktivnom životu molitva uvijek zauzima isto mjesto kao i rad za kraljevstvo. Stoga naša molitva nije nikad "izgubljeno vrijeme", "sebično utrošeno vrijeme", "luksuz besposličara", i sl, nego je molitva "naš rad, "naša profesija". "naša usluga" Crkvi i svijetu; to je "naš apostolat".

Treba naglasiti da među poslovima koje preuzimaju Družbe nisu samo oni koji znače neposredan apostolat (katekiziranje, župski apostolat i sl.), nego i mnoge druge aktivnosti koje se mogu vršiti kao svjedočanstvo ljubavi. Briga za starce i bolesne je produžetak Kristovog milosrđa iz Evanđelja i kao takva već je naviještanje Kraljevstva Božjeg, ljubavi Božje.

Važno je stalno imati pred očima dva izričaja Sabora s obzirom na djelovanje redovnika. Prvi kaže da u Družbama aktivnog života "apostolsko i karitativno djelovanje spadaju na samu bit redovničkog života" (PC 8b). Takvo djelovanje nije, dakle, neki "dodatak" redovničkom životu, nego je bitni element za ostvarenje posvećenja; to je dar sebe koji se ostvaruje po djelovanju. Stoga takvo djelovanje jest put posvećenja a nipošto opasnost za svetost.

Drugi izričaj Koncila, koji dopunjuje prijašnji jest da je ovo djelovanje povjereno Družbama od Crkve kao sveta služba i kao djelo ljubavi, pa treba ih vršiti u "njeno ime". Drugim riječima, sve djelovanje redovnika mora se promatrati kao vlasništvo Crkve, stoga i onda, kad nemamo za to izričito poslanje, mi uvijek radimo u ime Crkve. Iz toga slijedi:

a) *odgovornost* za rad, za služenje, za molitvu, za disciplinu - jer to nije samo naša "privatna stvar", nego se radi o stvarima Crkve, pa od našeg nemara trpi čitava Crkva;

b) *ponos*, jer smo Crkva mi; nema smisla "kriviti" Crkvu za bilo što, jer bi to značilo postaviti se izvan nje. Kao i u obitelji: može nas boljeti grijeh kojeg člana, smetati nemar, ali smo uvijek jedna obitelj, pa je neću još više ogorčiti svojim postupcima;

c) *radost*, koja proizlazi iz svijesti da smo korisni ljudi i onda ako "samo molimo"; uostalom, redovnik bi se mogao definirati i kao "profesionalni molitelj, klanjatelj".

Ali gornja tri raspoloženja vrijede što god mi radili: čišćenje kuće, njega bolesnika, kuhanje, učenje, poglavarska služba, sakristan, ekonom... Ne smijemo nikad izgubiti iz vida ovu crkvenu dimenziju našeg zvanja: mi smo dio jedne veće cjeline i u toj cjelini važan smo činilac. Nije važno koliko nas ima u Družbi, jer je svaka Bogu posvećena osoba veliko bogatstvo Crkve i blagoslov svijetu.

Rad i evanđeosko svjedočenje

Vidjeli smo da rad redovnika, voljom Krista Gospodina koji ih poziva, treba da je u službi Kraljevstva Božjeg, tj. Crkve i u biti je služenje za koje redovnik ne očekuje plaću. Ovaj tip rada stoga ne stvara za redovnika nikakvu privilegiranu situaciju u kojoj bi mogao uživati neke prednosti, budući da uključuje jednu zahtjevniju i nesebičniju aktivnost, i taj se rad katkad može vršiti u vrlo teškim fizičkim i moralnim uvjetima.

Posebni problemi se javljaju u slučaju posla koji je plaćen. Redovnik tada može postati žrtva mentaliteta svog ambijenta na dva načina. Može se navezati na zaradu pa će raditi samo toliko koliko je plaćen, odn. samo zato da "zaradi" svoj novac, tj. zarada će postati pokretač njegova rada. Od te opasnosti može se obraniti svjesnim stavom siromaštva tako da sve što zaradi predaje zajednici. S druge strane, osobito u poslovima koji spadaju u industriju, može se solidarizirati s radnicima i dat se uvući u klasnu borbu. U ovoj situaciji mora prevladati autentično svjedočenje Evanđelja u radu redovnika. To u prvom redu znači da mora izjarivati evanđeoske kreposti: neće se dati zavesti mržnjom, osvetničkim mislima ili nasiljem (protiv "izrabljivača"), nego će se dati voditi uvjerenjem da se boljitak svijeta može postići samo univerzalnom ljubavlju.

Zaključno možemo reći slijedeće. Bitna perspektiva u kojoj treba promatrati problem rada redovnika ne može biti druga doli posvećenje u Družbi kojoj pripadamo. Nije dopustiva sekularizacija rada izvan okvira ovog posvećenja. Biti posvećen u redovničkom životu znači pripadati Kristu čitavim životom, a osobito u upotrebi svojih snaga i osobnih sposobnosti, u djelovanju koje će u moguće najvećoj mjeri biti služenje Crkvi. Nadnaravni vidik u izboru i vršenju poslova ostaje temeljni kriterij za redovnike.

Drugo predavanje

MISLI O OBNOVI REDOVNIŠTVA

Mons. Rino Fisichella, odgovoran za novu evangelizaciju poručuje da ova evangelizacija počinje od nas. Za redovnike to znači *vjerovati u vlastito poslanje*. S tim u svezi volio bih podijeliti s vama jedno glasno razmišljanje o izgradnji vlastitog identiteta. Uz potrebne preinake vrijedi ne samo za redovnike, nego i za dijecezanske svećenike.

REDOVNIČKI ŽIVOT KAO PROCES SAZRIJEVANJA

Ovo razmišljanje promatra nutarnju dinamiku redovničkog života pod dvostrukim vidom, izraženo u obliku pitanja: 1) Da li život u redovničkoj zajednici pomaže rastu i izgradnji osobnog identiteta, ili je više kočnica na tom putu? 2) Da li je put sazrijevanja automatski proces, ili svatko od nas mora osobno raditi na izgradnji sebe? Odgovor na prvo pitanje može biti pozitivan ili negativan, ali na drugo očito mora biti samo pozitivan.

Živjeti u redovničkoj zajednici može i morao bi biti pomoć da rastemo prema zrelosti. No ona može biti i kočnica, ali svakako je test do koje smo točke stigli u našem razvoju, gdje smo ranjivi, gdje nismo dostigli onu razinu zrelosti koja je prilagođena našoj dobi. Teoretski pristup je Eriksonov model psihosocijalnog razvoja.

RAZDOBLJA PSIHOSOCIJALNOG RAZVOJA PREMA ERIKU ERIKSONU

1. PRVA GODINA ŽIVOTA: POVJERENJE

U prvoj godini života stječe se temeljno povjerenje prema okolini i osjećaj sigurnosti, a sve u odnosu prema majci.

Neriješena kriza ima za posljedicu temeljno nepovjerenje, osjećaj napuštenosti i otuđenosti (nepouzdanost roditelja, osjećaj napuštenosti i otuđenosti, neslaganje u odgoju). Krajnja posljedica: depresija ili paranoja.

Pozitivno rješenje krize je naučiti čemu treba a čemu ne treba vjerovati, razvija se NADA. Dijete napušta neispunjene nade i pronalazi nove, sukladne realitetu.

Iskrivljena forma rješenja krize je idolatrija i obožavanje heroja.

Povjerenje u redovničkom životu

Prvi korak u razvoju ličnosti kod malog djeteta jest imati povjerenje u majku, u obitelj, u ljude koji ga opkoljuju. U redovničkim zajednicama često se pojavljuje pitanje o sigurnosti koja se rađa iz nesposobnosti da se ima povjerenje u druge. Mnogi, osobito mlađi redovnici pokazuju povišeni oprez, koji ne mora još biti nepovjerenje, ali može se razviti u tom smjeru. Osnovno pitanje života u grupi, obiteljskoj ili redovničkoj zajednici, jest: „Jesam li ja ovdje siguran, mogu li imati povjerenje u vodstvo, da li moji poglavari žele moje dobro ili ne?“. - Pitanja za promišljanje:

1. Imam li povjerenja u sebe, u druge u život, u Boga? Kako se pokazuje moja sposobnost povjerenja?

2. Vjerujem li da Bog želi moje dobro, da on vodi mene i moju zajednicu i preko nesigurnosti?

2. DRUGA I TREĆA GODINA ŽIVOTA: AUTONOMIJA

U tijeku druge i treće godine života sazrijevaju mišići, dijete aktivno djeluje na svoju okolinu, razvija se samokontrola, osnova za razvoj samopouzdanja i subjektivnog osjećaja «slobodne volje», ali i prihvaćanje pravila, reda i svoje ograničene autonomije prema zakonima društva.

Negativno rješenje krize je osjećaj poniženja, sumnje ili srama, osjećaj bezvrijednosti, sumnje u sebe, bespomoćnosti i rezignacije. Tome mogu doprinijeti i pretjerana zaštita roditelja.

Iskrivljena forma rješenja je legalizam, tj. prevaga slova zakona iznad autentičnih ljudskih prava ili zdravog razuma u određenim okolnostima.

Autonomija u redovničkom životu

Druga zadaća u razvoju ličnosti jest stjecanje autonomije, samostalnosti u prosuđivanju. U redovničkim zajednicama nerijetko se susreću ljudi koji nemaju razvijenu autonomiju, samostalnosti, nego uvijek ovise o mišljenju, o potpori i ohrabrenju drugih. - Pitanja za promišljanje:

1. Mogu li stajati na vlastitim nogama, ili moram uvijek imati nekoga koji me podržava?

2. Imam li osjećaj, da ovakav kakav jesam, ja sam osoba koja se može voljeti? Kako se očituje u mojem životu da sam dao i dajem samostalan odgovor na Isusov poziv? Tko sam ja u ovoj zajednici?

3. OD ČETVRTE DO SEDME GODINE ŽIVOTA: INICIJATIVA

To je doba igre, inicijative, raste odgovornost za okolinu i sebe, planiranje prema odabranim ciljevima, preuzimanje uloga, razmišljanje, maštanje, pamćenje, jezične sposobnosti, socijalne veze izvan kuće, stječe se spolna uloga.

Negativno rješenje, ako roditelj ne ohrabruje, već kritizira i guši, ili ismijava dijete, osjećaj krivnje, gubi se inicijativa, razvija se osjećaj rezignacije, lakog odustajanja, psihopatskog pasivnog ponašanja, seksualna impotencija, nemogućnost produktivnosti.

Iskrivljeno rješenje krize je igranje uloga i oponašanje odraslih, pretvaranje, gluma kako bi prikrio sebe.

Inicijativa u redovničkom životu

Suvremeno stanje u redovničkim zajednicama omogućuje prostora za inicijative, ali katkad nedostaje snaga za nove pothvate, jer novi pothvati znače napuštanje prijašnjih sigurnosti. Neki se tuže da nedostaje mlađa generacija koja bi bila nosilac novih inicijativa, ali to ne mora biti točno: u povijesti Crkve i redovništva i stariji ljudi su znali pokrenuti nove inicijative, dovoljno je sjetiti se Blaženog Pape Ivana XXIII i Drugi Vatikanski Sabor. - Pitanja za promišljanje:

1. Oduševljam li se za nešto? Za što se zalažem na poseban način, imam li kakvih planova?
2. Radujem li se zbog drugih koji u mojoj zajednici hrabro isprobavaju nove putove, nove inicijative?
3. Mogu li sudjelovati u novim pothvatima, u novim inicijativama?

4. OD ŠESTE DO JEDANAESTE GODINE ŽIVOTA: MARLJIVOST

Uči se kontrolirati mašta, školske vještine, marljivost, upornost, sposobnost samodiscipline i zaključivanja, svladavanje tehnološke strane svijeta, razvija se vrlina kompetencije (nadležnost, mjerodavnost za područje u kom netko posjeduje znanja i iskustva), mogućnost djelovanja na druge ljude.

Neuspješno rješenje dovodi do osjećaja nekompetencije ili inferiornosti.

Iskrivljeno rješenje znači postati «štreber», rob činjenica, koji osim svoje struke ne zna ništa drugo, ako se identificira sa školskim uspjehom kao mjerom vrijednosti, ili formalizam – ponavljanje praznih i besmislenih rituala.

Radni učinak u redovničkom životu

Nerijetko se događa da se pojedini redovnici definiraju po tome što i koliko rade. Po sebi je to dobar znak, ali može postati i kočnica na razvojnem putu, osobito onda, ako se i prema Bogu odnosi prema tom kriteriju. Mjeriti svoju vrijednost po radnoj učinkovitosti, može biti nepravda prema onim članovima koji nemaju posebne talente ili veliki radni kapacitet. - Pitanja za promišljanje:

1. Vjerujem li da mogu činiti nešto korisno?
2. Vjerujem li da je dobro da radim ono, što znam dobro raditi, a ne nešto drugo?
3. Vjerujem li da mi kao zajednica imamo posebno zvanje za ovo doba?
4. Znam li surađivati s drugima, raditi zajedno s drugima?
5. Vjerujem li da me Bog voli i da ovu ljubav ne moram zaslužiti mojim radom?

5. ADOLESCENCIJA (od 12. do 21. godine života): IDENTITET

Potrebno je riješiti krizu identiteta, postati jedinstveno, posebno i osebujno ljudsko biće, naći svoje mjesto i ulogu u društvu, izabrati zanimanje, spojiti prošlost s budućnošću, uskladiti svoje sposobnosti, interese i sklonosti s nemilosrdnim zahtjevima okoline.

Povoljno rješenje je samostalna, osobita i samobitna ličnost. Druga je kriza ideala koja je uvjetuje formiranje osobnog identiteta, nakon usporedbe filozofskih, religijskih, ideoloških ili znanstvenih koncepata o sebi i drugima sa realitetom koji je nesavršen i razočaravajući. Potrebno je prihvatiti i spolni identitet, zatim statusni, etnički ili rasni, ideologiju kulture kojoj se pripada.

Pozitivno rješenje krize razvija vrlinu vjernosti, na kojoj se razvijaju bračne i obiteljske veze i trajni identitet pojedinca.

Negativno rješenje: konfuzija identiteta, osoba ne zna koja je njezina uloga u društvu, ne zna tko je; poteškoće sa psihoseksualnim identitetom.

Prejaka identifikacija sa pojedincima i grupama, popularnim herojima i ličnostima, kao i nekoj ideologiji (npr. komunističkoj, hitlerovskoj, i sl.), može biti štetna za pojedinca.

Iskrivljenje je totalitarizam, tj. fanatična opsjednutost onim što grupa smatra za neosporivu istinu ili pravo.

Osobni identitet u redovničkom životu

Osobni identitet je odgovor na pitanje „Tko sam ja?“. - Pitanja za promišljanje:

1. Tko sam postao? Što pripada neotuđivo meni?
2. Tko sam postao putem zajednice i u zajednici?
3. Osjećam li se kod kuće u ovoj zajednici (kod ljudi s kojima živim, u mjestu gdje stanujem, u specifičnoj duhovnosti moje Družbe?).

6. RAZDOBLJE ODRASLOSTI: PRIJATELJSTVO

Period mlade odraslosti ima za cilj završavanje profesionalne osposobljenosti, izgradnja temelja nezavisnog života i obitelji.

Povoljno rješenje je intimnost = voljnost združivanja vlastitog identiteta s identitetom bračnog druga, bez straha da će pojedinac izgubiti dio sebe; i LJUBAV, kao trajna predanost uz sposobnost za kompromise i samoprijegor, te erotski i romantični odnos.

Nepovoljno rješenje je izolacija i zaokupljenost samim sobom, osjećaj ispraznosti i nepotpunosti života, izoliranosti. Bijeg u brak kako bi se pronašao vlastiti identitet i ostvarila samostalnost je također nepovoljno rješenje. Takvi brakovi uglavnom propadaju.

Iskrivljeno rješenje je pridruživanje ili udruživanje, te elitizam, tj. stvaranje ekskluzivnih izoliranih grupa.

Prijateljstvo u redovničkom životu

Katkad se čuje pritužba da osoba može dobro raditi sama, ali ne nalazi put do subraće odn. susestara. U mlađim godinama su možda samoću ispunjali radom, ali u starijim godinama samoća postaje teret. - Pitanja za promišljanje:

1. Koga volim? Što volim?
2. Kako se očituje moja odanost – prema ljudima, prema dragocjenostima, u mojem zalaganju za zajednicu?
3. Kako živim svoj život bez intimnih odnosa zbog nasljedovanja Isusa?

7. RAZDOBLJE ZRELOSTI (od 25. do 65.godine života): KREATIVNOST

Zadaća ovog razdoblja je prihvatiti odgovornost da se poboljša određena kultura, stvaralaštvo i produktivnost, podučavanje drugih, podijeliti znanje i iskustvo, u odgoju djece i općenito. Razvija se vrlina brižnosti.

Negativno rješenje je zaokupljenost konformizmom, ugađanje samom sebi. Iskrivljeno rješenje konflikta je autoritarizam, izopačeni oblik brige za drugog koji s pravom brigom nema veze.

Kreativnost u redovničkom životu

Usko vezano uz intimnost jest pitanje o kreativnosti: što sam stvorio, što će ostati iza mene, što ću ostaviti za budućnost? Javlja se pitanje da li se isplatilo ovako živjeti? - Pitanja za promišljanje:

1. Za koga živim?
2. Za što živim?
3. Kako rješavam pitanje da nemam vlastitu djecu?
4. U što bih želio uložiti ostatak mog života?

8. RAZDOBLJE STAROSTI: INTEGRITET

Javlja se potreba prisjećanja i procjene uspješnosti i vrijednosti cijelog životnog puta da se vidi red i smisao u svom dosadašnjem životu. Čovjek se povlači iz aktivnog života, javljaju se brojne krize (smanjenje prihoda, smrt bračnog druga, bolest..)

Ako je svjestan vrijednosti svog života, to ga brani od očajanja i od straha od smrti, jer se vide u svojim djelima ili potomcima. Razvija se vrlina pročišćenog, mirnog, sabranog znanja, vrlina mudrosti.

Negativno rješenje je strah od smrti, osjećaj da je život bio promašaj, okrivljavanje okoline za neuspjeh, «optimizam pamćenja» („dobra stara vremena“), grižnja savjesti, paranoidnost, gorčina, opsesivnost, staračka škrtost.

Iskrivljeno rješenje je sapijentizam, poza mudrosti koja zapravo ne postoji.

Integritet u redovničkom životu

Radi se o pitanju: kako dalje? Pitanje se odnosi na pojedince, ali i na čitave zajednice. - Pitanja za promišljanje:

1. Kad gledam unatrag na svoj život, mogu li reći da je tako bilo dobro?
2. Da li bih želio nešto promijeniti?
3. Što mogu još danas promijeniti?

U ovoj fazi zrelosti potrebno je imati pozitivan odnos prema vlastitoj prošlosti. Evo jedan mali primjer što znači negativan odnos prema prošlosti.

Bio jednom jedan samostan u kojem je vladala stroga disciplina. Poštivajući zavjet šutnje nikome nije bilo dozvoljeno da govori. Ali, postojala je jedna iznimka. Svakih deset godina redovnicima je bilo dozvoljeno da progovore u dvije riječi.

Nakon što je proveo prvih deset godina u samostanu, jedan redovnik je došao do predstojnika samostana. "Prošlo je deset godina," kaže predstojnik samostana. "Koje dvije riječi želiš izreći?"

"Krevet... tvrd..." reče redovnik.

"Razumijem," odgovori predstojnik samostana.

Deset godina kasnije, redovnik se vratio predstojniku samostana. "Prošlo je još deset godina," reče predstojnik samostana. "Koje dvije riječi želiš izreći?"

"Hrana... neukusna..." reče redovnik.

"Razumijem," odgovori predstojnik samostana.

Još je deset godina prošlo i redovnik se ponovno susreo s predstojnikom samostana koji ga upita: "Koje dvije riječi želiš izreći nakon ovih deset godina?"

"Ja... odustajem!" reče redovnik.

"Pa, razumijem i zašto," odgovori predstojnik samostana. "Sve što si god radio je bilo samo prigovaranje."

Gledati sadašnjost – graditi budućnost

Gotovo nema redovničke družbe koja nije zabrinuta za vlastitu budućnost. Kad bi postojali unaprijed zadani recepti, zaključak bi bio pesimističan: kao da nema budućnosti.

Jedno od rješenja – i to ide u prilog i novoj evangelizaciji – jest da za redovnike postane od prvotne važnosti kvaliteta *zajedništvo života i vjere*. Ako se nasljedovanje Krista živi uglavnom u svjetlu ostvarenja, velikih djela pojedinih redova (škole, bolnice, domovi, itd.), onda će biti teško rasti u zrelosti, jer takve ustanove nam pomalo nestaju. Ni jedan red ne može više vrednovati sebe po svojim djelima. Isus zove ljude, osobe, a ne funkcionare. Redovnički život treba zadobiti novu dimenziju: kvalitativnu zajednicu.

Čini se da je sada važnije doživjeti da nasljedovanje Krista se događa u zajedništvo s drugima. Samostani će tako postati oaze duhovnosti, duhovni centri, radionice zajedničke molitve, a ne više kao veliki hoteli gdje redovnici žive.

(Prema: Günter Niehüser, Sophie-Grosch-Str. 1, 55122 Mainz: „DIE ZUKUNFT DER GEMEINSCHAFT SIEHT ANDERS AUS ...“ Erfahrungen aus der Begleitung von jungen und alten Ordenschristen)

ZAVJETI

Redovnički se život definira po trima evanđeoskim savjetima koji postaju zavjeti: siromaštva, čistoće i poslušnosti. Mnoge redovničke Družbe dodaju još koji zavjeti: isusovci četvrti zavjet posebne poslušnosti Svetom Ocu s obzirom na poslanje, Sestre Majke Terezije poseban zavjet za služenje najsiromašnijima, itd. Premda zavjeti u biti, s obzirom na sadržaj ostaju isti kroz povijest, njihovo tumačenje nužno prolazi kroz nova shvaćanja.

Pokušajmo pristupiti redovničkim zavjetima ne s perspektive sadržaja zavjeta, nego s perspektive *osobnog stava* redovnika koji polaže zavjete.

Novo ime za zavjet siromaštva: „zavjet zahvalnosti“

Gledano sa strane sadržaja, zavjet siromaštva se odnosi na upotrebu materijalnih dobara, a u biti se sastoji u odricanju prava posjedovanja. Ali u konkretnom ostvarenju rijetko se može susresti apsolutno siromaštvo u redovničkom životu.

Ako pristupimo zavjetu siromaštva sa strane osobe, onda bi se zavjet siromaštva mogao prikladnije zvati „zavjet zahvalnosti“. Sveti Pavao strastveno zagovara osnovni kršćanski stav, da nemamo pravo ni na što, sve je dar, prema tome osnovni stav je zahvalnost. Zavjet siromaštva u svojoj dubljoj dimenziji jest upravo to: svjedočenje osobe o tome, da je Bog jedini gospodar svega stvorenog, a mi smo samo dragi gosti u njegovom svijetu.

Ovakav stav potvrđuju i neka psihološka istraživanja koja u zahvalnosti vide izvor zadovoljstva u životu. A možemo se pozvati i na poznatu formulu ispita savjesti kako to predlaže Sveti Ignacije Loyolski: ne radi se analizi sebe, nego počinje činom zahvalnosti Bogu za primljena dobra toga dana, a tek onda se baci pogled na sebe i pokaje se za svaku nezahvalnost. Prema tome „prekršaj“ zavjeta siromaštva nije samo u posjedovanju stvari, nego u nezahvalnosti prema Bogu.

Mislim da ovakav stav redovnika s obzirom na siromaštvo, odn. upotrebu stvorenih stvari, može imati veliku poruku u današnjem svijetu gdje često dominira upravo suprotan stav, onaj što ga psiholog Erich Fromm nazivao „imati“, odn. posjedovati. Redovnici putem zavjeta siromaštva svjedoče da je važnije biti, nego imati.

Drugi ključ za novo shvaćanje zavjeta siromaštva jest *ljubav*. Zavjeti su izražaj naše ljubavi prema Bogu. Mogli bismo reći, da je zavjet siromaštva obećanje da ćemo se dati voljeti od Boga. Kod zavjeta siromaštva to je zahvalnost za Božju ljubav, koja je bezgranična. „Daj mi samo svoju ljubav, to mi je dosta i ne tražim ništa više“, moli Sveti Ignacije u Suscipe. A Sveta Terezija od Isusa lapidarno kaže: „Solo Dios basta“ – Bog je dostatan. Sve ostalo ima vrijednost samo onda, ako stoji u odnosu prema toj ljubavi. To je „milost zavjeta siromaštva“: postati sve transparentniji za Božju ljubav.

Novo ime za zavjeti čistoće: „zavjet doživotne vjernosti“

Zavjet čistoće je složen pojam. Govori se o zavjetu djevičanstva kod redovnica, a o zavjetu celibata kod redovnika. Ti se nazivi odnose više na sadržaj, nego na osobu. Katkad se o zavjetu čistoće govori uglavnom iz točke gledišta seksualnog morala.

Gledano sa strane osobe, zavjet čistoće je životni stav, pa bi se zavjet čistoće mogao prikladnije zvati „zavjet vjernosti u ljubavi“, ili „zavjet doživotne ljubavi“. Čistoća, naime, nije „opcionalni sadržaj“, što ga netko može odabrati ili ne. Svi smo obavezni na stalešku čistoću: predbračnu, bračnu, udovačku, celibatarsku. Zavjetuje se stanje: bračno ili celibatarsko, a sadržaj je vjernost u ljubavi. Ovako shvaćena vjernost u celibatu je analogna onoj u braku, gdje se zavjetuje vjernost u dobru i zlu doživotno. Tako i redovnik/redovnica, zavjetuje trajnu, nepodijeljenu i vjernu ljubav Isusu do smrti u dobru i u zlu.

Ovakav pristup može imati važnih uporišta za ustrajnost. Ne radi se, dakle, o reduciranju zavjeta čistoća na seksualno područje, nego on izražava osnovni životni stav zrele osobe. Naime, jedan od pokazatelja osobne zrelosti jest sposobnost i spremnost da se preuzme odgovornost za druge ljude ili za jedno poslanje. U braku se odgovornost odnosi na supruga, suprugu i na djecu. U svećeničkom životu odgovornost se odnosi na vjernike koji su mu povjereni. U redovničkom životu odgovornost se odnosi prema vlastitom zvanju, koje također dano ne samo osobi, nego za ljude, nadalje odgovornost za vlastitu Družbu i za čitavu Crkvu. Nje dovoljan razlog za napuštanje redovničkog zvanja reći da se osoba ne osjeća više sretna. Nije to bio sadržaj zavjeta čistoće, nego sadržaj je vjernost.

Novo ime za zavjet poslušnosti: „zavjet raspoloživosti“

Gledano sa strane sadržaja, zavjet poslušnosti se često reducira na ovisnost o poglavarima, na pitanje dopuštenja za različite aktivnosti, i sl. No o zavjetu poslušnosti može se govoriti i s točke gledišta osobe, tj. kao osnovni stav osobe prema Bogu.

Zavjet poslušnosti mogao bi se zvati „zavjet raspoloživosti“ ili „zavjet spremnosti“. To je stav mladog Samuela, koji spremno odgovara: „Govori Gospodine, tvoj sluga sluša“. To je stav Blažene Djevice Marije, koja spremno odgovara Anđelu: „Neka mi bude po riječi tvojoj“. To je, povrhu svega, stav samog Isusa koji govori za sebe da je došao vršiti volju Očevu. To je istinski sadržaj poslušnosti: biti spreman na sve poslove, na sve zadaće, koje konkretno zvanje zahtijeva.

Ova spremnost je pokazatelj bezuvjetnog povjerenja u Boga koji s ljubavlju vodi naš život. Nisu sredstva bitna, preko kojih Bog vodi osobu, Družbu i Crkvu, nego povjerenje u

Božje vodstvo. Njegov glas može stići do nas putem snova, kao u slučaju svetog Josipa, preko savjesti, ali i preko poglavara. Silinu ove spremnosti svjedoči nam primjer mnogih Svetaca. Neka mi bude dopuštenu navesti poznati primjer Svetog Franje Ksaverskog, koga je, prema predaji Sveti Ignacije poslao u Indiju putem jedne jedine riječi, zapravo jednog slova: „I“, što na latinskom znači „Idi“. Spremno je krenuo na put i postao jedan od najvećih misionara Katoličke Crkve. Poslušnost nam garantira da iza naših poslanja stoji Božja milost. A ta spremnost počinje poslanjem što ga je Isus dao svojim apostolima prije svog uzašašća: „Idite po svem svijetu....“ Ovo „Idite“, tj. poslanje je istinski sadržaj zavjeta poslušnosti.

U ranijim vremenima više se naglašavala dimenzija osobnog posvećenja redovnika, međutim od Koncila naovamo sve se više naglašava poslanje redovnika. Bila bi šteta, da se izgubi dimenzija osobne svetosti, ali svatko se mora osobno suočiti s izazovom da se svetost može izgraditi i putem izvršavanja jednog poslanja. Sinoda o novoj evangelizaciji povjerala je redovnicima da budu evangelizatori, a Papa Franjo neumorno potiče redovnike da idu na periferije svijeta, ne samo fizičke periferije, nego još više duhovne, kulturne, političke periferije. Redovnik je uvijek svjedok. Isus je zadao svojim učenicima kao osnovno poslanje: „Bit ćete mi svjedoci“.

ZAJEDNICA

Zajednica, živjeti u zajednici gotovo je bio sinonim za redovnički život. Pritom se mislilo na veće zajednice, neke čak masovne, ali svakako više od desetak osoba. Međutim u novije vrijeme sve više ima redovničkih Družbi gdje takve zajednice nestaju. Bilo je pokušaja da se živi u malim zajednicama, raspršenih po gradovima, ali u zadnje vrijeme imamo pojavu da u ogromnim samostanima živi nekoliko redovnika, redovnica, pa se jedva može govoriti o zajednici u socio-psihološkom značenju riječi.

Razine pripadnosti zajednici

Istraživanja su uočila nekoliko tipova zajednica i istovremeno razne načine osjećaja pripadnosti toj zajednici. Ako proces uključivanja u zajednicu sa strane pojedinca nije potpun, može se pojaviti neki od slijedećih nezdravih situacija:

a) *ekstrakomunitarac*: redovnik/redovnica koji živi na periferiji zajednice, ne osjeća zajednicu kao vlastitu obitelj; mogli bismo ga nazvati priljepak grupi.

b) *antikomunitarac*: redovnik/redovnica koji smatra da je uspio ostvariti sebe vlastitim snagama, pa stoga ne treba pomoć drugih i ne osjeća potrebu da ima mnogo povjerenja u druge; mogli bismo ga nazvati samcem u grupi.

c) *iperkomunitarac*: onaj koji sanja o idealnoj zajednici, možda projicirajući u nju obiteljski model; to su osobe koje nameću drugima vlastiti stil života i djelovanja unutar zajednice.

d) *pseudokomunitarac*: onaj koji glumi da pripada zajednici, da poštuje i voli druge, ali obično ima paralelnu zajednicu negdje drugdje; danas je to više prisutno, nego u ranijim vremenima, npr. redovnik/redovnica istovremeno pripada kojem duhovnom pokretu.

Vrste zajednica

Uključenje u jednu redovničku zajednicu ne ovisi samo o članovima, nego i o strukturi same zajednice, pa imamo:

a) *obnovljena zajednica*: grupa ljudi koji tvore većinu zajednice i zalažu se za zajedničke pothvate; sudjeluju aktivno u životu zajednice, nalaze unutar zajednice prostor za međuljudske i prijateljske odnose i klimu za zadovoljavajuću suradnju. Danas se takve zajednice nalaze u novo nastalim redovničkim družbama.

b) *vjerna i tiha zajednica*: obično se radi o većoj zajednici, u kojoj vlada mir, premda nije potpuno homogena, jedinstvena, mogu se javiti podgrupe, ali ih veže zajednički ideal, zajednički poslovi, a njihova pripadnost zajednici se temelji na zdravoj, jednostavnoj vjeri. To su bile većinom tzv. klasične zajednice, gdje je veći broj redovnika živjelo u miru.

c) *kritična i napeta zajednica*: uključuje manjinu koja je aktivna i značajna za život čitave Družbe; njihova pripadnost je živa, ali katkad nelagodna za većinu, jer dominiraju život i atmosferu čitave Družbe; kritike na račun drugih je česta i katkad neugodna.

d) *bolna i nostalgična zajednica*: članovi zajednice s nostalgijom se sjećaju stare sigurnosti i plaču za prošlim vremenima; ne vide budućnost za Družbu, pa žive od prošlosti.

e) *potonula zajednica*: osnovna karakteristika takve zajednice da su članovi napustili duh Družbe, žive zajedno, ali ne kao zajednica, nego kao pojedinci; to se događa u slučaju tzv. malih zajednica kad se nekoliko redovnika useli u stan u gradu, napuštajući znakove redovničke kuće, zajedničku molitvu, katkad čak i uniformu.

f) *nepostojeća zajednica*: osjećaj pripadnosti nestao, članovi žive pod istim krovom, ali bez komunikacije, međusobni odnosi su izbljediti, postaju indiferentni jedni prema drugima, možda čak s neprijateljskim osjećajima jedni prema drugima.

Novo ime zajednice: „zajedništvo“

Gornje analize imale su za polazište zajednicu, strukturu zajednice, ali su malo pažnje posvećivale osobi. Ako sada krenemo sličnim putem, kao kod zavjeta, tj. s točke gledišta osoba koje tvore zajednicu, možemo doći do nekih novih naglasaka, koje stoje istovremeno kao izazov za suvremene redovničke zajednice.

Za redovničku zajednicu osnovni je preduvjet *uvjerenje da sudjelujemo u istoj karizmi*, prema tome nismo mi odabrali subraču/susestre, nego su nam oni dani. Paradigma bi mogao biti zbor dvanaestorice: Isus ih je odabrao i „postavio ih je da budu Dvanaestorica“. U socijalnoj psihologiji upotrebljava se jedna slika za razlikovanje zajednice od mase. Zajednica je grupa ljudi koji stoje u odnosu „licem u lice“ jedni s drugima, dok je masa orijentirana prema jednom zajedničkoj točki, ali stoje „lakat uz lakat“ jedan pokraj drugog. U redovničkoj zajednici moramo znati uvijek nanovo otkriti lice subrata/susestre. Na taj se način može graditi „zajedništvo“. Pogledajmo neke elemente tog novog shvaćanja redovničke zajednice.

Tražio sam *što* je zajedništvo i nisam našao, naime definiciju. Možda se i ne može definirati. Zajedništvo kao takvo ne postoji, potrebno je pojasniti, o čemu govorimo: postoji zajedništvo misli, ideala, karizme, srdaca, naroda, itd. U redovničkom životu na prvom mjestu je zajedništvo karizme.

Onda sam se pitao, koji su *uvjeti* zajedništva i tu mi se nametnula jedna misao: sama riječ „zajedništvo“ nosi u sebi ključ za razumijevanje zajedništva: za-jedno. To znači da je

za zajedništvo potrebno imati više elemenata koji se okupljaju oko jedne točke, oko jednog žarišta.

Prvi uvjet zajedništva je, dakle, *središnja točka* koja povezuje sve različitosti. Možda upravo zbog toga govorimo o Tro-Jedinom Bogu, koji je savršeno zajedništvo. To zajedničko središte može biti ljubav, može biti domoljublje, može biti vjernost u braku, može biti odanost Crkvi kod vjernika, svijest pozvanosti u konkretnu redovničku Družbu kod redovnika.

Hrvatska riječ za-jedništvo može poručiti još nešto, naime, da zajedništvo nije pasivno stanje, tj. ono se ne događa samo od sebe, nego svaki član mora aktivno *biti za*, htjeti to zajedništvo. Ovo *za* uključuje pozitivan stav. Danas, nažalost, ima previše ljudi koji su „protiv“: protiv Boga, protiv Crkve, protiv vjere, protiv vlastite domovine, protiv vlastite obitelji, protiv vlastite Družbe. Takav stav isključuje mogućnost zajedništva.

Isus je bio čovjek potpuno „za“: za Boga Oca, za svoje poslanje, za potrebite, za svakog čovjeka. Osnovna poruka kršćanstva je da je Bog *za*, a ne protiv čovjeka. Isusova uskrsna poruka je da je Bog tu *za* život, a ne *za* smrt. Prema tome kršćanstvo je u biti vjera zajedništva.

Ipak, kao da još nešto nedostaje da shvatimo bit zajedništva: nedostaje treći element. Koji bi mogao biti ovaj treći element zajedništva? Ako je postojanje jednog žarišta privlačna moć zajedništva, ako je pozitivan stav uvjet zajedništva, onda nedostaje *dinamika* zajedništva, tj. ona snaga koja potiče čovjeka na zajedništvo. Ta dinamika može biti samo težnja da se *bude sretan*. Ovdje bismo se mogli ponovo pozabaviti semantikom. Čini se da hrvatska riječ „sretan“ proizlazi iz složenice „su-sret“. To znači da se ne može biti sretan sam, nego samo u zajedništvu s drugima. Sreća se ostvaruje samo tamo gdje postoji susret, samo tamo gdje postoji zajedništvo.

Zaključak

Kad razmišljamo o redovništvu, nekako nam se spontano nameću tri karakteristike tog zvanja: redovništvo je složena stvarnost, redovništvo je u sebi zanimljiva pojava, redovništvo je uznemiravajuća pojava. Mogli bismo zaključiti da su upravo ove tri karakteristike su garancije budućnosti redovništva.

Redovništvo je *složena stvarnost*: takva je bila od početka, takva je bila kroz povijest, takva je sada i takva će ostati u budućnosti. To znači da nema ni jednostavnih rješenja za probleme koje se uvijek nanovo nameću. Svaka generacija redovnika mora znati suočiti se s izazovima svog vremena i tragati za rješenjima. Čini se da za ovo naše doba sazrelo vrijeme da se osnovnim stvarnostima redovničkog života, kao što su zavjeti i zajednica, pristupi s točke gledišta *osobnih stavova članova*. Ukratko, ne moramo se bojati poteškoća: uvijek će ih biti i uvijek je moguće naći za njih rješenja.

Redovništvo je *zanimljiva pojava*, nosi u sebi puno izazova i ima neobičnu privlačnu snagu. To bi mogla biti dovoljna garancija – čisto s ljudskog gledišta - da će uvijek biti ljudi, muževa i žena, koji će pronaći dovoljno mašte u tom životu, da ga prihvate. Ukratko, ne moramo se bojati da će redovništvo izumrijeti: uvijek će biti muževa i žena koje će se dati na ovu veliku, u sebi mističnu avanturu.

Redovništvo je *uznemiravajuća pojava*, koja će uvijek dijeliti duhove ne samo u širem društvu, nego i unutar Crkve, pa čak i unutar samih redovničkih Družbi. Mogli bismo iz toga zaključiti, da redovništvo neće nikad biti bez poteškoća, napada, nerazumijevanja, progona. Pozitivna poruka te pojave je da će redovnici uvijek ostati značajna prisutnost u

Crkvi i u društvu. Ukratko, ne moramo se bojati da će društvo moći do kraja ignorirati prisutnost redovnika: uvijek će se javiti novi oblici redovništva koji će uznemirivati društvo, a u tome možemo prepoznati da je tu Bog na djelu.

Treće predavanje

NEKI SUVREMENI IZAZOVI ZA REDOVNIKE

U ovom razmišljanju htjeli bismo promotriti neka područja unutar redovničkog života koja predstavljaju nove izazove za same redovnike.

NEMIRI REDOVNIČKOG ŽIVOTA

Ima mnogo nemira u redovničkom životu našeg vremena. Koliko su redovničke zajednice pružale sliku sigurnosti u prošlosti, toliko više se čine danas mučene nemirima, katkad gotovo opsjednute nesigurnošću s obzirom na svoju budućnost.

Mišljenja s obzirom na takvu situaciju se razilaze. Neki je nalaze nenormalnom i htjeli bi se na svaki način osloboditi tog nemira. Drugi smatraju da su ove napetosti neizbježne kao nužan vid našeg života, kao svjedočenje o istini, dapače kao ideal.

Ima različitih nemira, ali sve one moraju biti vrednovane po načelima Objave. Promatrati ih samo po kriteriju ljudskog razmišljanja bilo bi nedostatno, budući da ti nemiri stavljaju pod znak upita samu sudbinu čovjeka po Božjem planu i Kristovu otkupiteljskom djelu.

Nemir s obzirom na opstojnost i vrijednost redovničkog života

Hoće li uvijek biti redovništva u Crkvi? Ne manjkaju zloguki proroci koji govore o njegovu nestanku. Prema takvima redovništvo bi bio plod jedne kulture koja je davno zastarjela pa postepeni nestanak te kulture neminovno nosi sa sobom nestanak i redovništva.

U pozadini ovakvog gledanja može biti laicizirano shvaćanje Crkve, tj. uvjerenje da će Crkva budućnosti biti Crkva svjetovnjaka: nestat će razlike između svećenika i laika, između laika i redovnika te neće se više govoriti o posvećenju samo nekih. Crkva će biti demokratska i svi jednaki u njoj.

Ovakvo gledanje na budućnost Crkve stvorilo je nemali nemir u duši mnogih redovnika. Hoće li se redovničke zajednice moći oduprijeti tom pritisku sekularizacije koja kao da nezaustavno napreduje? Veliki broj onih koji napuštaju zvanje i maleni broj novih kandidata kao da samo doprinosi jačanju utiska da je proces sekularizacije nepovratan tako da u Crkvi budućnosti neće biti mjesta za redovničke zajednice.

Nije suvišno spomenuti da se ovaj problem javio već za vrijeme Drugog Vatikanskog Sabora kad su neki izrazili sumnju s obzirom na mogući nestanak redovničkog života. Konstitucija *Lumen Gentium* im je odgovorio ustvrdivši da životno stanje koje se temelji na ispovijedi evanđeoskih savjeta neodjeljivo spada na život i svetost Crkve. Ovaj odgovor nije formuliran na temelju analiza kulturnih promjena, nego proizlazi iz samog principa koji stoji u temeljima Crkve i njene svetosti. *Redovnički život*, ili još općenitije, život temeljen na evanđeoskim savjetima, *ne može nikad nestati u Crkvi*, jer je dio njene svetosti koja ne može nikad iščeznuti.

Nužnost posvećenog života u Crkvi utemeljuje i vrijednost takvog života. Istina, odgovor na poziv znači određen rizik, jer se traži mnogo hrabrosti da se napusti sve kako bi se slijedio Krist. Ali onaj koji je odgovorio na poziv ne treba sumnjati s obzirom na vrijednost takvog života. U mjeri u kojoj iskreno odgovori pozivu, on potpuno ostvaruje

svoj život jer ga usklađuje Božjoj volji. Ako prihvati odricanja, zna zasigurno da ulazi u jedan bogatiji život po onom evanđeoskom principu: tko izgubi svoj život zbog Krista, taj ga nalazi. Unatoč svim prividnim krizama redovnik ne smije nikad povjerovati u promašaj svog života.

Štoviše, redovnik treba vjerovati da je njegov život bio i bit će nezamjenljivi doprinos životu Crkve. U našim danima svjedočenje celibata, siromaštva i bratske ljubavi postaje još važnije. Ali i neovisno od tog svjedočenja te o utjecaju koje ono može imati, u redovničkom životu ima jedna sakrivena, nevidljiva vrednota koja u tajnosti ali vrlo djelatno doprinosi rastu u svetosti čitave Crkve.

Nemir zbog budućnosti vlastite Družbe

Sigurnost s obzirom na trajnost posvećenog života u Crkvi međutim ne ukida nemir s obzirom na budućnost jedne određene Družbe. U Družbama koje se najviše osjećaju ugroženima zbog malog broja kandidata, gotovo je opipljiva tjeskoba zbog budućnosti kada ostarjelost članova dostigne nivo nepodnošljivosti.

Recimo prije svega da evolucija nije uvijek nezaustavljivi proces pa ne treba olako očajavati zbog budućnosti neke Družbe. Mogli bi se navesti primjeri zajednica koje su se činile osuđene na nestanak, kad zbog nekih neočekivanih okolnosti oživjele kao plod pristupa vala mladih kojih se nije više očekivalo. Takvi primjeri mogli bi ohrabriti i odgovorne u zajednicama koje se osjećaju u opasnosti da ne zanemare ni jedno sredstvo da ostanu na površini te da garantiraju mladima takav ambijent koji je istovremeno istinski religiozan i prikladan njihovom mentalitetu.

Ali bila kakva budućnost je namijenjena jednoj Družbi, redovnik treba da prijanja uz milost vlastitog poziva te iz nje nape odgovor na svoje nemire. Kad je prionuo uz Krista, on je povjerio njemu svoju budućnost; odricanjem zemaljskih dobara odabrao je Gospodina kao jedinu garanciju za svoje uzdržavanje. Njegovo povjerenje ne može biti izigrano.

Povjerenje u Providnost na poseban se način slaže sa zavjetom siromaštva. "Siromašan" je onaj koji odbija skupljanje dobara ovog svijeta kao garanciju za budućnost, nego povjerava sve u ruke Oca. Redovnik se ne želi ponašati poput gospodara vlastitog života, nego prepušta Ocu ovo gospodstvo. Bez djetinjeg predanja u ruke Očeve, siromaštvo je bez duše.

S nesigurnostima koje izazivaju, ova sadašnja vremena omogućuju redovnicima da žive svoje predanje koje stoji u temelju njihova posvećenja dublje te da razvijaju povjerenje koje je jače od svih nemira. Ukratko, novi izazov za redovnike jest otkrivanje „mistike sadašnjeg momenta“: dok jedna Družba ima i jednog člana, ona ima svoju svrhu i značajno mjesto u Crkvi i društvu.

Nemir zbog prilagodbe i novih putova

Sasvim druge je naravi nemir koji može nastati zbog putova koje treba slijediti da bi se redovničko posvećenje bolje prilagodilo našoj epohi. U ovom slučaju tjeskoba ne proizlazi iz oslanjanja na same sebe, nego iz želje da se bolje odgovori Gospodnjem pozivu; proizlazi iz onih značajnih promjena koje su se nametnule poslije Sabora a odnose se na shvaćanje i življenje redovničkog života. Oni koji su se navikli na jedan način života u kojem je sve bilo unaprijed točno određeno po pravilima, odjednom se nalaze u potrebi da sami traže vlastiti put. Iz jedne klime sigurnosti prešli su u jedan duhovni svijet u kojem je

sve stavljeno pod znak upita.

Područje u kojem su promjene najosjetljivije jest poslušnost, shvaćena u prošlosti više pasivno, dok danas redovnicima je rečeno da se ne smiju odricati vlastite osobne odgovornosti, nego moraju biti aktivni i puni inicijativa, uz dužno podlaganje autoritetu. Ali odmah se javlja poteškoća: gdje su granice ove samostalnosti, a i prijelaz iz jednog načina shvaćanja poslušnosti na drugi nije bez nesigurnosti i pokušaja. Nadalje, onaj koji preuzima odgovornost za određene izbore, može se pitati, gdje se nalazi Božja volja, i često ove nesigurnosti nije lako razriješiti.

Također siromaštvo može značiti nove probleme. Redovnici se često osjećaju pritisnuti s jedne strane od evanđeoskog ideala s druge strane od konkretne potrebe da se brinu za svoje uzdržavanje (npr. preuzimanje određenih radnih mjesta). Ili vide raskorak između stvarnog siromaštva i potrebe da se daje svjedočanstvo o siromaštvu. Katkad im je teško pomiriti siromaštvo i ljubav: ne bi li bilo bolje napustiti neke apostolske djelatnosti da bismo stvarno bili siromašniji? Nema jednostavnih rješenja, jer se ne može naprosto žrtvovati neki apostolat zbog želje da se živi siromašno.

I ovdje moramo pozvati u pamet činjenicu da je Duh Sveti onaj koji vodi naprijed sva naša traganja. Naše traženje nije samo ljudsko djelo, nego je ostvarivanje evanđeoskog ideala. Mogući su krivi koraci, ali osnovni kriterij je nutarnji mir. Jer upravo je mir najjasniji znak djelovanja Duha Svetoga. Ako se redovnik daje voditi od Duha Svetoga, sačuvati će svoj duhovni mir i moći će nadići svaki nemir. Ukratko, novi izazov za redovnike jest povjerenje u Duha Svetoga koji vodi Crkvu i sve redovničke zajednice unutar nje.

NEKA PITANJA O ULOZI REDOVNIKA U CRKVI I U SVIJETU

Svi mi imamo pitanja s obzirom na ulogu redovnika u suvremenom svijetu i u Crkvi, a mi redovnici i s obzirom na vlastitu Družbu i njezinu budućnost. No nisu uvijek sva pitanja ispravno postavljena. Naišao sam nedavno na ova pitanja, prema kojima imam određenu rezervu.

1. Na koji način redovništvu vratiti autentičnost da bude „kvasac“ suvremenoga društva?

Bojim se da je pitanje pomalo nespretno formulirano. Nisu redovnici „kvasac“ suvremenog društva, nego Crkva u svojoj cjelini. Redovnici su dio Crkve, imaju svoju karizmu unutar Crkve i djeluju po autoritetu Crkve. Drugo što sprječava izravan odgovor, jest općeniti pojam „redovništvo“. Ne postoji redovništvo kao takvo, nego postoje pojedine redovničke Družbe i mnogi individualni redovnici, a među njima je uvijek bilo svetaca i herojskih pojedinaca, ali također vrlo osrednjih i nevrijednih članova.

Ako znamo da su pojedine redovničke Družbe povijesna pojava, onda se pitanje mora ovako postaviti: mogu li tzv. povijesni redovi nastaviti svoje djelovanje, ili su dovršili svoju povijesnu ulogu, pa moramo očekivati nove Kongregacije koje će se uhvatiti u koštac sa suvremenim društvenim problemima? Uzmimo kao primjer odgoj i zdravstvo: nekad su redovničke Družbe vodile sveučilišta, škole i bolnice. Danas ove službe prelaze u kompetenciju države. Ima, međutim novih izazova, za koje društvo još nije doraslo, i tu se otvaraju velike mogućnosti za nove redovničke Družbe. Radi se o pitanju osobe s teškim

fizičkim ili psihičkim opterećenjem (handicap), staraca, beskućnika, a u najnovije vrijeme izbjeglica.

2. Na koji način oduševiti mlade za redovništvo?

Neki dan sam čitao izjavu jednog Biskupa koji je rekao da je razočaran plakatima koji bi trebali imati za cilj privući mlade ljude u redovnički stalež u ovoj godini redovništva na taj način da prikazuju sretne, raspjevane, nasmiješene mlade ljude, mladiće i djevojke na tim plakatima. Biskup se pita, je li to pravo lice redovničkog poziva, nema li u tom životu također poteškoća i odricanja i napora? Prikazati redovnički život kao sretnu oazu u kaotičnom suvremenom svijetu, krivi je pristup da se mladi oduševе za taj poziv, jer odražava mentalitet jedne psihologije koja ima za moto „samoostvarenje“. U redovnički život se ne ulazi da čovjek ostvari sebe nego da odgovori na Božji poziv, što ga je u jednom času svog života doživio kao upućen njemu, a cilj nije da bude sretan i zadovoljan, nego da izvrši jedno poslanje. Smatram da bi naglasak trebalo staviti na velike pothvate koji očekuju onoga, koji se odluči za redovnički život.

3. Kako novim načinom ostvariti karizmu, gdje pronaći nove inicijative i izraze apostolske ljubavi?

Duhovna teologija poznaje dvije vrste karizme: karizma življenja i karizma djelovanja. Karizma življenja, ili životnog stanja znači da štogod osoba radi, ostaje unutar svoje karizme. Takve karizme su poznate velike duhovnosti dane čitavoj Crkvi: benediktinska, franjevačka, karmelska, dominikanska, ignacijanska. A karizme djelovanja nastaju kad jedna redovnička Družba postavi sebi za cilj konkretno djelovanje: rad u bolnicama, u školama, s beskućnicima, itd. Ako prestaje dotična aktivnost, ta redovnička Družba gubi svoj identitet. Nove inicijative mogu dolaziti iznutra, tj. da Družba „prevede“ svoju karizmu na situaciju u suvremenom svijetu, npr. što to znači raditi s „neukima“? Nekad su to bila djeca koja nisu pohađala školu, danas to mogu biti „neuki u vjeri“ a njih se može naći i među intelektualcima u svim sektorima društvenog života, od političara do bankara, od industrijalaca do novinara; a nove inicijative mogu doći i izvana na taj način da Crkva povjeri konkretnoj redovničkoj Družbi jedno novo poslanje.

4. Kako povezati maštovitost ljubavi u kulture i najrazličitije društvene sredine te učiniti kršćanstvo, a time i redovništvo privlačnim?

Mislim da nema smisla napor da se kršćanstvo učini privlačnim. Ono je po svojoj naravi takvo, da dijeli duhove, ono je kamen smutnje, po Isusovim riječima, voljeno ili omraženo, ali nikad „privlačno“. Već je Papa Sveti Ivan Pavao II, a nakon njega i Benedikt XVI upozorili na to, da danas postoji određena napast „selektivnog kršćanstva“, tj. uzeti ono, što se osobi sviđa, npr. uzvišeno naučavanje o univerzalnoj ljubavi, ali ne i o opraštanju neprijatelju, htjeti Isusa, ali bez Križa, prihvatiti Crkvu, ali bez njezinog učiteljstva. Crkva nije „veletrgovina vjerskih vrednota“, gdje čovjek bira ono što mu se sviđa, nego je to ponuda „sve ili ništa“. Možemo se sjetiti slučaja bogatog mladića iz Evanđelja, komu je Isus ponudio da napusti sve, ali on nije bio spreman učiniti taj korak, nego je radije otišao žalostan. Isus nije trčao za njim.

Ni redovništvo neće biti nikad „privlačno“. Ono dijeli duhove, neki vole redovnike, drugi ih mrze, neki im se dive, drugi ih sažalijevaju. Zašto? Jer je osnovna karakteristika svećenika, redovnika i redovnica da budu svjedoci Isusa Krista. Ima tu zapravo jedna teološka povezanost čovjeka s Bogom. Otac nebeski šalje svoga Sina kao svjedoka njegove

vječne, bezuvjetne i vjerne ljubavi prema čovjeku koji je sa svoje strane proigrao tu ljubav istočnim grijehom i uvijek nanovo proigrava svojim osobnim grijesima. Isus svojim životom, svojim naučavanjem, svojom smrću i svojim uskrsnućem svjedok je Božje ljubavi.

Ovo se svjedočenje nastavlja kroz povijest po naviještanju Crkve i svih vjernika: apostola i mučenika, svećenika, redovnika/redovnica i laika. Biti Isusov svjedok ima svoju cijenu. Htio bih vam približiti jednim kratkim razmišljanjem Kardinala Suharda što znači biti svjedok. Kardinal govori o svećenicima, ali osnovna poruka se odnosi na sve: svećenike, redovnike, redovnice, pa i svakog vjernika: kršćani su uvijek i svuda znak protivljenja.

„Vječni paradoks svećenika. U njemu se susreću suprotnosti. Pod cijenu vlastitog života on pomiruje u sebi vjernost prema Bogu i vjernost prema čovjeku. On izgleda siromašan i bez snage. I zaista, nema ništa slabije od svećenika. Ne raspolaže ni političkim sredstvima, ni financijskim mogućnostima, ni snagom oružja, čime se drugi služe da bi osvojili svijet. Njegova je snaga da bude goloruk i da „može sve u Onome koji ga jača“ (Fil 4,13). To znači u oslobođenosti od svega zemaljskog ići ususret onima koji trpe, koji su u neznanju, prema onima koji padaju.

U povijesti se ništa nije smatralo tako bezvrijednim, tako prezrenim, protiv ničega se nije toliko borilo kao protiv svećeništva. A ipak, jedino se pred njim pada na koljena. To dobro znaju oni koji bi htjeli zauvijek pomesti sa zemlje Božju Crkvu. Sve do kraja svijeta svećenik će biti najljubljeniji i najomraženiji čovjek, najutjelovljeniji, najtranscendentiji, najbliži brat i jedini protivnik! Do svršetka svijeta njegovo će otajstvo – koje je i njemu samome zagonetka pred kojom se klanja – prolaziti kroz tminu zbivanja i civilizacija i bit će veliko svjedočanstvo nevidljivog Kraljevstva. Svećenici to znaju, i kad po prvi put pristupaju žrtveniku, nije im nepoznato da će do svoje smrti biti „znak protivljenja“, sjaj za djecu svjetla i mrak za sinove tame“.

Kao završnu misao htio bih navesti uvjerenje poznatog teologa isusovca Jean Galot-a: obnovu redovništva ne treba očekivati od socioloških ili psiholoških analiza, nego od teološkog viđenja: Redovnički stalež, ili općenito govoreći, život temeljen na evanđeoskim savjetima, ne može nikad nestati u Crkvi, jer je dio njezine svetosti koja ne može nikad iščeznuti.

NEKE DILEME S OBZIROM NA ULOGU REDOVNIKA U NOVOJ EVANGELIZACIJI

U potrazi za novim oblicima evangelizacije, svjedočenja i prisutnosti redovnika u današnjem svijetu i u Crkvi, umjesto smjernica predlažem neke dileme, pitanja za razmišljanje. Dileme se mogu ovako sintetizirati: „Nekad i sad“

1. Velika djela ili male oaze duhovnosti?

Nekad su redovnici otvarali, vodili i uzdržavali velika djela: bolnice, sveučilišta, škole, staračke domove, izdavačke kuće, ali ovamo spadaju i veliki posjedi monaških redova na kojima su radili na stotinu ljudi, koji su bili u povezanosti s monasima pa su imali i duhovnu formaciju. To su bila moćna sredstva evangelizacije. - Međutim, danas malo redovničkih družbi može sebi priuštiti voditi takve ustanove. Njih preuzima društvo, država.

U ovu kategoriju spada i arhitektura redovničkih Družbi. Uz svaki samostan nikla je i crkva, a ima mjesta sa stotinu crkvi. Razvijao se tipičan, prepoznatljiv stil gradnji

samostana i crkvi: franjevački, karmelski, benediktinski, isusovački barok. I to je bio način evangelizacije, prisutnosti. Danas više ne gradimo velike samostane niti crkve. Redovnici žive u manjim zajednicama, često u sličim kućama kao ostali stanovnici, s možda manjom kapelicom unutar samostana.

Koja je alternativa? Danas nam se čini da su redovnici pozvani na drugačiju prisutnost, a to su eventualno kuće duhovnosti, oaze sabranosti. Pitanje se može i ovako postaviti: makro- ili mikro-apostolat? U ovom času čini se da redovničke družbe nisu više sposobne za makro-aspotolat. Kao potvrdu za to naišao sam na niz prijedloga s obzirom na mikro-apostolat. Kao kuriozitet nabrajam samo neke: franjevačka mladež: evangelizacija plaža i zatvora; ulična evangelizacija, inspirirana Isusovim riječima: „Bacite mrežu...“; solidarnost s izbjeglicama, sa siromašnima, inspirirana Isusovim primjerom koji je „činio dobra“; evangelizacija u diskotekama i po diskotekama: inspiracija je masovna proslava.

2. Aktivnost ili kontemplativno-molitveni život?

U prošlosti smo uglavnom shvaćali evangelizaciju kao gotovo herojsku aktivnost: propovijedanje, pučke misije, rad s različitim grupama, tisak. – Međutim danas ove metode gube na značenju. Danas nemamo velikih propovjednika (Škvorc, Jović, Fulton Sheen, Lombardi, Ruppert Mayer koji su znali pokretati mase; sjetimo se naših korizmenih konferencija u Palmotićevo ili u Franjevačkoj crkvi na Kaptolu, kamo su ljudi hrlili, ne samo vjernici, nego i nevjernici). Propovijed kao govornički stil nestaje, u crkvama prevladava homilija. Velike propovijedi su bile povezane i s velikim grupama slušateljstva.

O „katoličkim aktivistima“ govori W. Issel. Istina, njegove analize se odnose na Sjedinjene Američke Države i na koju godinu unazad, ali može nam pomoći da se pitamo o motivima pretjerane aktivnosti: kod njih se radilo o analogiji s komunističkim emisarima, koji su išli od kuće do kuće regrutirajući prozelite. Danas su se pojavile „gradske ulične misije“, evangelizacija plaže sa strane franjevačke mladeži. Autor takvu aktivnost označuje s negativnim predznakom: „primijenjeno kršćanstvo“.

Protiv pretjeranog aktivizma govore čak i neki protestantski autori, gdje, znamo da je aktivizam bio jak. Tako Browne Barr u članku „Beyond Activism“ (*The Christian Century*) upozorava da propovijedanje prema svijetu ostat će sterilno, ako ne osigurava prostor za obnovu putem sakramenata i onog duha u kojem je nastao.

Koja je alternativa? Danas nam se čini da rad s malim grupama prevladava. Nemamo velike grupe slušateljstva, možda osim na nekim hodočašćima. Rad s malim grupama zahtjeva drugačiji pristup, nego s masom. Ide se prema produbljivanju sadržaja.

3. Univerzalno ili lokalno?

Nekad smo o evangelizaciji mislili u univerzalnim kategorijama, osvojiti svijet za Krista, svjetske misije, nositi evanđelje do nakraj svijeta propovijedati svim ljudima, obraćati pogane, krstiti svakoga. Mislim da se danas ne može više govoriti o novoj evangelizaciji u globalu, nego sektorijalno. Nismo svi za sve. To nas uči povijest redovništva: svaki put kad se radilo o evangelizaciji nekog sektora društva, rodio se novi red, nova družba, nova kongregacija: benediktinci i poljoprivreda, franjevci i siromasi, dominikanci i heretici, bolnički redovi i zdravstvo, isusovci i visoko školstvo, ali i pučke misije, salezijanci i radnička omladina. Isto vrijedi za ženske redove: bolničke sestre, školske sestre, misionarke ljubavi i umirući na cestama. Posebnu kategoriju čine kontemplativni redovi, osobito ženski zatvoreni: oni su molitvena dimenzija evangelizacije. Znam da je to pojednostavljeni pristup, ali nam može dati neke ideje i za danas.

Pitamo se: koji su sektori koji trebaju evangelizaciju (ne novu, nego naprosto prvu evangelizaciju: svijet politike, svijet biznisa, svijet komunikacije. Ne vidim, da bi io koji red specifično angažiran na tim područjima.

5. Stari redovi ili nove družbe?

Povijest nas uči, da je svaka potreba društva dobila svoj odgovor u nekom novom redu ili družbi. Jesmo li mi, stari, povijesni redovi, sposobni za novu evangelizaciju, ili bismo trebali očekivati nove redove? Neki vide rješenje upravo u tome („New Orders Spring Forth for the New Evangelization“). Ako redovništvo spada na narav i na život Crkve, onda bismo se usudili reći da je ono trajno stanje, i to opravdava i naslov ovog našeg susreta: „Redovnici jučer, danas, sutra i zauvijek. Kao potvrdu za to predlažem jedno kratko razmišljanje o Isusu i njegovim učenicima.

Isus i njegovi učenici

Isus je došao da nam kaže da nas Bog voli unatoč svemu, što smo učinili. To je Isus naučavao: stalno je govorio o Bogu kao o dobrom ocu koji prašta, koji se brine i za ptice. Za to je Isus umro na križu.

Ovo se djelo spasenja, ovo svjedočenje o Božjoj ljubavi nastavlja se kroz vjekove, u svakoj generaciji. Za to je Isus ustanovio svoju Crkvu, ostavio svete sakramente, postavio svoje učenike i poziva uvijek nanovo ljude – muškarce i žene – koji će svojim životom i radom potpuno se posvetiti njegovu djelu. To su redovnici i redovnice.

Redovnički se poziv temelji na Evanđelju, gdje Isus poziva neke da budu s njima na poseban način. Pogledat ćemo nekoliko primjera.

1. Isus je došao za svakoga, za sav svijet. Rekao je: «Dodite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti.» Svojim apostolima je naredio da propovijedaju evanđelje svakom stvorenju. Njegova radosna vijest je univerzalna baština. Svetaca i ma i među običnim vjernicima. *To je put zapovijedi.* Kad je bogati mladić pitao Isusa, na koji način može postići svoje vječno spasenje, Isus mu je odgovorio da poštuje Deset Božjih Zapovijedi.

2. Isus je pozvao Dvanaest Apostola da budu njegovi službeni zastupnici, od kojih nastaju kasnije biskupi i svećenici. Oni dobiju posebne ovlasti putem sakramenta ređenja da služe svetu misu, da dijele sakramente i da propovijedaju evanđelje. *To je put sakramentalnog ređenja, odn. svećeništva.*

3. Isus je pozvao neke da ga slijede na poseban način, da žive Evanđelje kao svoje životno opredjeljenje. Tako je pozvao bogatog mladića, Mariju Magdalenu druge muškarce i žene. To su počeci redovništva od kojeg će se kasnije razviti redovništvo, tj. različite grupe Bogu posvećenih osoba koje prepoznaju kao svoje vlastito zvanje nastavljati Isusovo djelo činiti dobro, moliti i raditi za Kraljevstvo Božje. Svoje posvećenje ostvaruju preko zavjeta poslušnosti (odluka da se uvijek i svuda traži i vrši volja Božja, a ne vlastita), čistoće (odluka da se nepodijeljena srca i života pripada samo Isusu i Bogu) i siromaštva (odluka da se sve svoje pouzdanje stavlja u Božje ruke, a ne u materijalna dobra). Prema tome bismo mogli reći da je redovnik osoba koja živi za Isusa Krista. Ovakav izbor se temelji na svijesti da smo pozvani od Isusa, da ga slijedimo na taj način. *To je put evanđeoskih savjeta.*

Zvanje i poslanje

Ali Isus nije samo pozvao ljude da budu s njim, nego ih je i poslao da propovijedaju evanđelje i da čine dobro u njegovo ime. Ni mi redovnici nismo tu samo zbog sebe, tj. da se brinemo samo za vlastitu dušu, nego imamo jedno poslanje, a to poslanje možemo shvaćati po dvostrukom ključu: duhovnom i povijesnom.

Duhovno: Različiti redovnici prepoznaju se u različitim tajnama Isusova života, a općenito imamo tri vrste redovnika:

a) **Kontemplativni redovi:** Njihov je ideal Isus molitelj, Isus patnik, Isus siromašan u Nazaretu (Charles de Foucauld); karmelićanke, klarise, cistericiti, benediktinci, itd.

b) **Apostolski redovi:** Njihov je ideal Isus apostol, propovjednik; ovamo spadaju misijski i propovjednički redovi: isusovci, dominikanci, učiteljski redovi, školske sestre, itd.

c) **Socijalno-karitativni redovi:** Njihov je ideal Isus koji je išao svijetom čineći dobro poput dobrog Samaritanca; ovamo spadaju bolničke sestre, sestre Majke Terezije, milosrdnice, Služavke Kristove.

Povijesno: Različite karizme su konkretan odgovor Crkve na one potrebe društva koje ono još ne može riješiti:

Mercedari = otkupljenje robova

Križari = zaštita kršćanskih hodočasnika i svetih mjesta u Jeruzalemu

Bolnički redovi = organizacija zdravstvenog sustava

Školski redovi = organizacija odgojnog sustava

Karitativna redovi = zbrinjavanje siročadi, staraca, beskućnika, duševno zaostalih

Crkva je uvijek misionarska i navjestiteljska. Ona danas nastavlja Isusovo poslanje naviještanja radosne vijesti. Potrebno je stoga shvatiti, da Crkva nije veletrgovina vjerskih istina, u koju netko uđe i uzme što mu se sviđa. Nažalost, danas kao da raste broj onih koji žele samo neke, njima «prihvatljive» vrijednosti koje nudi religija.

Pad broja onih koji idu u crkvu potaknuo je mnoge dušobrižnike da se zapitaju o razlozima te pojave. Nema sumnje, da je to opravdana zabrinutost. Međutim, neki su došli do zaključka, da uzrok treba tražiti isključivo u siromašnoj crkvenoj ponudi. Pozivaju se na neke uspješne tvrtke, gdje čitavi tim psihologa proučava zakonitosti tržišta i principe dobre propagande. Pitanje je ispravno, ali neki odgovori mogu biti krivi. Da se Isus ravnao samo po principu potreba ljudi i njihovih očekivanja, tj. po zakonima tržišta, ne bi umro na križu. Križ je ono, što zabranjuje da propovijedamo «jeftino kršćanstvo». Život Isusov bio je sav usmjeren na jednu poruku, i nije bio spreman devalvirati svoju poruku uz nikakav uvjet, tj. pretvoriti ga u «potrošnu robu». Ali je način, kojim nudio svoju poruku, bio pun čovječnosti.

Danas Crkva nosi dalje Isusovu poruku, stoga osnovni kriterij njenog pastoralnog djelovanja treba biti punina evanđeoskih istina. Tu ne može dati ustupke svijetu. Može se raspravljati o načinu kojim nudi svoju poruku, ali ne i o njenom sadržaju. Budući da Crkva treba naviještati evanđelje svim ljudima, mora i danas izaći na trgove i vikati naglas, kao što je to učinio Sv. Pavao na Areopagu, ili čini Sv. Otac danas po svojem naučavanju o osnovnim moralnim postavkama. On je valjda jedni moralni autoritet koji se beskompromisno usuđuje osuditi abortus i homoseksualnost, klonaciju i eutanaziju, koji neumorno naviješta neraskidivost braka i svetost ljudskog života od časa začeća. Iz toga slijedi, da Crkva neće nikad biti «popularna», ni u jednom političkom ili društvenom sustavu.

Biti kršćanin – svatko na svoj način i na svome mjestu: svećenici, redovnici, vjernici – sudjelujemo u tom veličanstvenom poslanju Isusa Krista da se svjedoči o Božjoj ljubavi današnjem svijetu. Velika je to zadaća, ali i radosna, jer može nam ispuniti život smislom, vjerom i nadom, a to su uvijek veća dobra, nego novac i zdravlje.